

RAPPORTAGE

ONDERWIJSCONSULENTEN

ONDERWIJSCONSULENTEN+

1 AUGUSTUS 2011 - 1 AUGUSTUS 2012

Rapportage

**Onderwijsconsulenten
Onderwijsconsulenten+**

1 augustus 2011 – 1 augustus 2012

Den Haag, november 2012

Onderwijsconsulenten(+) en Stichting Ondersteuning Scholen en Ouders (SOSO)

De Onderwijsconsulenten zijn in 2002 ingesteld door de minister van OCW en zijn per 1 augustus 2009 organisatorisch ondergebracht bij de Stichting Ondersteuning Scholen en Ouders (SOSO).

Onderwijsconsulenten begeleiden en adviseren bij individuele problemen rond de toelating van geïndiceerde leerlingen of bij de besteding van het leerlinggebonden budget.

Onderwijsconsulenten+ zoeken structurele oplossingen voor groepen zorgleerlingen.

Zie ook www.onderwijsconsulenten.nl.

© 2012, SOSO/Onderwijsconsulenten(+)

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	1
INLEIDING EN LEESWIJZER	2
1. CONCLUSIES, TRENDS EN AANBEVELINGEN	3
1.1 Korte samenvatting van cijfers en feiten.....	3
1.2 Conclusies en trends uit de praktijk van de onderwijsconsulenten.....	4
1.3 Conclusies en trends uit de praktijk van de onderwijsconsulenten+.....	6
1.4 Aanbevelingen SOSO/Onderwijsconsulenten(+).	6
2. ORGANISATIE: WERKWIJZE	8
2.1 SOSO en Onderwijsconsulenten(+).	8
2.2 Werkwijze Onderwijsconsulenten.....	8
2.3 Werkwijze Onderwijsconsulenten+.....	8
2.4 Bureau Onderwijsconsulenten(+).	9
3. WERKZAAMHEDEN EN BEVINDINGEN ONDERWIJSCONSULENTEN	11
3.1 Inleiding.....	11
3.2 Bevindingen rond de aanvragen voor advies en begeleiding.....	11
3.2.1 Vraaggericht en onafhankelijk.....	12
3.2.2 Reguliere casussen en minicasuïstiek.....	13
3.3 Samenwerking met instanties en personen.....	14
3.4 Complicerende factoren en structurele knelpunten.....	15
3.4.1 Problematiek in het (voortgezet) speciaal onderwijs.....	15
3.4.2 Problematiek in het regulier onderwijs.....	16
3.4.3 Problematiek rond het handelingsplan en de besteding van middelen.....	17
3.4.4 Onderwijs/zorgcombinaties.....	18
3.4.5 Leerlingenvervoer.....	19
3.4.6 Doorplaatsingsproblematiek.....	19
3.4.7 Wet- en regelgeving en financiering.....	19
3.4.8 Overige complicerende factoren en knelpunten.....	19
3.5 Cijfers en feiten over het rapportagejaar 2011/2012.....	21
3.5.1 Samenvatting van de kerngegevens.....	21
3.5.2 Aantal meldingen in het rapportagejaar.....	21
3.5.3 Met een advies afgerond.....	21
3.5.4 Aard van de oplossing.....	22
3.5.5 Afgebroken zaken.....	22
3.5.6 Heropende zaken.....	22
3.5.7 Redenen voor de advies- en begeleidingsaanvragen.....	22
3.5.8 Thuiszitters.....	23
3.5.9 Spreiding (voortgezet) speciaal onderwijs en regulier onderwijs.....	23
3.5.10 Spreiding primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO).....	24
3.5.11 Spreiding naar cluster en provincie.....	24
3.5.12 Spreiding naar stoornis of handicap.....	25
3.5.13 Spreiding naar geslacht.....	25
4. WERKZAAMHEDEN EN BEVINDINGEN ONDERWIJSCONSULENTEN+	26
4.1 Inleiding.....	26
4.2 Overzicht van alle OC+(mini)projecten sinds 2005.....	26
4.3 Bevindingen rond de OC+-projecten.....	29
4.4 De resultaten van de OC+-projecten.....	31
4.5 De knelpunten van de OC+-projecten.....	33
4.6 Aanbevelingen en aandachtspunten.....	34
5. SAMENWERKING MET DE COMMISSIE GELIJKE BEHANDELING	35
Bijlage I Statistieken werkzaamheden onderwijsconsulenten 2011/2012	36
Bijlage II In 2011/2012 afgeronde adviezen uit eerdere meldingen	41
Bijlage III Overzicht van gebruikte afkortingen	45

VOORWOORD

Dit is de negende jaarrapportage van de Onderwijsconsulenten(+) en de derde onder de vlag van de SOSO, de Stichting Ondersteuning Scholen en Ouders.¹

Het landelijk netwerk van de onafhankelijke onderwijsconsulenten begeleidt en adviseert al sinds 2002 individuele leerlingen en hun ouders bij problemen rond schoolplaatsing of de besteding van middelen uit de rugzak (de leerlinggebonden financiering, LGF). Sinds 2004 worden vanuit de Onderwijsconsulenten+ (lees: onderwijsconsulenten-plus, hierna ook: OC+) projecten geïnitieerd die moeten leiden tot structurele onderwijsoplossingen voor groepen zorgleerlingen.

Na drie jaren van forse groei is het aantal verzoeken voor begeleiding en advies enigszins gestabiliseerd: in dit rapportagejaar zijn 1188 casussen bij het bureau aangemeld. Dat is 2% meer dan in 2010/2011. Het aantal adviesverzoeken blijft daarmee op het hoge niveau van het vorige rapportagejaar. Ook dit jaar kan weer worden vastgesteld dat de problematiek van de zorgleerlingen zwaarder en complexer is, wat het vinden van oplossingen bemoeilijkt en vertraagt. Het aantal casussen dat is heropend is met ruim 2% toegenomen tot 14,5%.

Scholen beroepen zich in toenemende mate op handelingsverlegenheid; dat geldt zelfs voor het speciaal onderwijs in cluster 3 en 4. De samenwerkingsverbanden verwachten vooral in het VO een verdere toename van leerlingen met gedragsmatige problematiek.

Verwacht wordt dat ook in de komende jaren een rol voor de Onderwijsconsulenten(+) blijft weggelegd, omdat plaatsing en toelating op de gewenste school straks voor ca. 20% van alle leerlingen een probleem kan gaan vormen. Weliswaar krijgen scholen vanaf augustus 2014 zorgplicht, en moeten zij elk kind een passende plek bieden, maar het is de vraag of dat gaat lukken. Ook in het onderwijsveld zelf horen wij twijfels of het haalbaar is om echt alle zorgleerlingen binnen de scholen en voorzieningen van het samenwerkingsverband (SWV) op te vangen. Het is nu al merkbaar dat besturen de boot afhouden. Dat heeft te maken met de bekostiging (wat zijn de financiële consequenties?), met het imago dat scholen willen bewaken, en ook met de feitelijke spankracht van scholen en schoolteams. Kortom, om Passend onderwijs tot een succes te maken zijn verdere gezamenlijke inspanningen nodig. Het biedt o.i. echter ook nieuwe mogelijkheden.

De Onderwijsconsulenten(+) houden de vinger aan de pols, onder meer door het signaleren van trends en knelpunten en het op basis daarvan uitbrengen van aanbevelingen. Het doel daarvan moge duidelijk zijn: voortdurende verbetering van de onderwijsmogelijkheden voor leerlingen die extra (veel) ondersteuning nodig hebben!

Ik dank allen die zich ook dit jaar weer hebben ingezet voor de SOSO en de Onderwijsconsulenten(+) van harte voor hun bijdrage!

Mr. J.A.N. Gadella
Directeur Bureau Onderwijsconsulenten(+)
November 2012

¹ Van 2002 tot augustus 2009 vielen de Onderwijsconsulenten(+) onder de Advies Commissie Toelating en Begeleiding. Alle voorgaande jaarrapportages kunt u vinden op www.onderwijsconsulenten.nl onder publicaties.

INLEIDING EN LEESWIJZER

De regeling Leerlinggebonden financiering (LGF; ook 'rugzakje' genoemd) bestaat sinds 2003. Het biedt ouders de mogelijkheid te kiezen tussen regulier onderwijs of (voortgezet) speciaal onderwijs voor hun gehandicapte kind. Het doel van de regeling is het bevorderen van de emancipatie en integratie van gehandicapte leerlingen in het regulier onderwijs. Als de ouders kiezen voor regulier onderwijs, kan uit het rugzakje extra ondersteuning gefinancierd worden, zoals ambulante begeleiding, leermiddelen of extra formatie.²

Om ouders³ en scholen te adviseren en te begeleiden bij plaatsings- en bestedingsproblemen rond de LGF, is tegelijk met de LGF-regeling het netwerk van onafhankelijke onderwijsconsulenten ingesteld. In 2004 werd de afdeling Onderwijsconsulenten+ in het leven geroepen. Deze afdeling houdt zich bezig met het vinden van structurele onderwijsoplossingen voor groepen zorgleerlingen.⁴

In deze rapportage doen de SOSO en de Onderwijsconsulenten(+) verslag over het schooljaar 2011/2012.

Hoofdstuk 1 bevat de conclusies, trends en aanbevelingen van de SOSO/Onderwijsconsulenten(+). In hoofdstuk 2 staat een korte toelichting op de algemene werkwijze van de onderwijsconsulenten(+) en het bureau.

Hoofdstuk 3 gaat in op de bevindingen en resultaten van de casuïstiek van de onderwijsconsulenten. Hoofdstuk 4 beschrijft de bevindingen rond de projecten van de onderwijsconsulenten+. De samenwerking met de Commissie Gelijke Behandeling wordt kort toegelicht in hoofdstuk 5.

Bijlagen I en II bieden statistische informatie over de werkzaamheden van de onderwijsconsulenten. De betekenis van de afkortingen die in deze rapportage gebruikt worden, staat in bijlage III.

² In januari 2006 is een subsidieregeling LGF voor het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) ingevoerd.

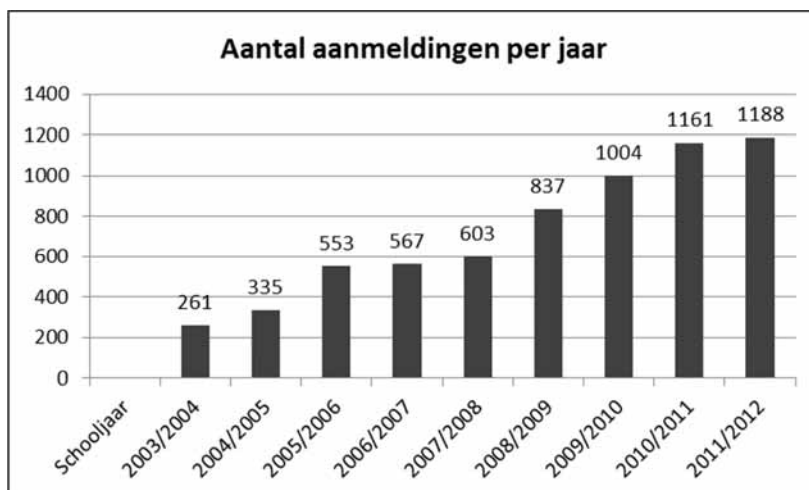
³ Waar in de tekst het woord ouder(s) wordt gebruikt, kan ook bedoeld zijn: voogd(en), verzorger(s), etc.

⁴ Onder zorgleerlingen worden leerlingen verstaan die een clusterindicatie hebben.

1. CONCLUSIES, TRENDS EN AANBEVELINGEN

1.1 Korte samenvatting van cijfers en feiten⁵

Het aantal nieuwe verzoeken om advies en begeleiding blijft hoog: 1188. Ten opzichte van vorig jaar is dat een stijging van 2% (1161 aanmeldingen).

Het aantal met een advies afgesloten casussen is 1048, bijna 1% meer dan in 2010/2011. Het betreft 686 aanmeldingen uit dit rapportagejaar, en 362 casussen uit voorgaande jaren.⁶

Er zijn nog 413 casussen uit dit jaar in behandeling.

De meeste adviesverzoeken betreffen, zoals gebruikelijk, plaatsingsproblematiek (39%).

Andere veel voorkomende redenen zijn advies passend onderwijs (30% - zie volgende alinea) en (dreigende) verwijdering of schorsing (13%).

Bij 'advies passend onderwijs' gaat het veelal om de zoektocht naar een passende school voor leerlingen die thuiszitter zijn of verwijderd dreigen te worden, of voor zorgleerlingen die de overgang moeten maken van het PO naar het VO of VSO.

⁵ In verband met afrondingsverschillen zijn afwijkingen mogelijk in aantallen en/of percentages.

⁶ Zie ook paragraaf 3.5 en bijlage I en II.

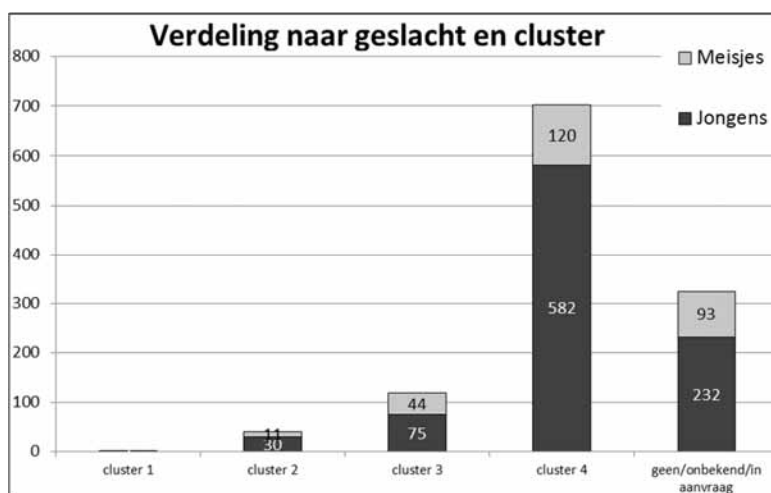
Ca. 44% van de ouders zegt bij casussen rond plaatsingsproblematiek een voorkeur te hebben voor regulier onderwijs. Vorig jaar was dat nog 47%. Het percentage ouders dat speciaal onderwijs wenst, is onveranderd (39%). 17% van de ouders heeft geen voorkeur (vorig jaar 14%).

Er zijn minder minicasussen geopend dan in het vorige schooljaar (164 tegen 211). Een aanmelding wordt als minicasus aangenomen als verwacht wordt dat met een korte interventie een oplossing bereikt kan worden. Dat lukt niet altijd: soms is de problematiek van de zorgleerling zo complex dat er meer tijd nodig blijkt. Een minicasus wordt dan alsnog een reguliere casus. In dit rapportagejaar geldt dat voor 38% van de minicasussen (vorig jaar 46%).

De spreiding over de clusters en geslacht ligt al jaren in dezelfde orde van grootte.

De aanvragen van dit jaar betreffen 77% jongens en 23% meisjes.

Het aandeel van cluster 4-leerlingen komt dit jaar uit op 59%. Dat is 5% hoger dan vorig jaar.

In dit rapportagejaar zijn 36 onderwijsconsulenten(+) bij de activiteiten betrokken (31% vrouwen, 69% mannen).

1.2 Conclusies en trends uit de praktijk van de onderwijsconsulenten

Mede op basis van de uitkomsten van de enquête onder de onderwijsconsulenten worden de volgende trends gesignaleerd:

- **De problematiek wordt complexer**

De onderwijsconsulenten rapporteren een toenemende verzwaring van de problematiek in de casuïstiek: enerzijds aan de kant van de zorgleerlingen (complexer, met bijvoorbeeld gedrags-, gezins- en/of psychiatrische problematiek), en anderzijds aan de kant van de scholen, die in afwachting van de invoering van Passend onderwijs zorgleerlingen weren. (Zie ook hieronder.) Een probleem is ook de vaak gebrekkige en over veel schijven lopende onderlinge afstemming tussen organisaties als BJZ, CIZ en jeugd-GGZ over de noodzakelijke zorg voor een leerling/gezin.

- **Specifieke leerlingproblematiek vraagt om onderwijs/zorgarrangementen**

Voor verschillende groepen zorgleerlingen is het extra lastig om een onderwijsplaats te vinden. Het gaat bijvoorbeeld om leerlingen die niet de hele week op school kunnen zijn en een deel van de tijd in een zorginstelling opgevangen moeten kunnen worden, en leerlingen die vanuit de zorg weer bij onderwijs worden aangemeld. Hun aantal neemt toe, aldus de onderwijsconsulenten.

- Doorplaatsingsproblematiek van uitbehandelde kinderen**

Het blijft moeilijk om leerlingen die na behandeling in een instelling de daaraan verbonden onderwijsplaats moeten verlaten, aan een nieuwe schoolplaats te helpen. Samenwerkingsverbanden houden de boot soms af, en de (GGZ-)onderwijsinstellingen zelf voelen zich ook niet in alle gevallen geroepen om actief op zoek te gaan naar een alternatief.
- Minder onderwijsmogelijkheden door wijziging in zorgindicatie**

Sinds januari 2012 kunnen leerlingen die door diverse oorzaken niet voltijds onderwijs kunnen volgen, voor de overige uren geen indicatie voor dagbesteding meer krijgen. Bij een aantal casussen leidt dat ertoe dat ouders moeten kiezen: zorg of (deels) vrijstelling van de leerplicht via de leerplichtambtenaar. Scholen maken nogal eens duidelijk dat een zorgleerling 'zonder zak geld niet geplaatst kan worden'. Hetzelfde geldt spiegelbeeldig voor de dagbesteding, terwijl een bepaalde groep leerlingen gebaat blijft bij de combinatie zorg en onderwijs.
- Veel zorgleerlingen zitten thuis**

Het percentage thuiszitters is weer gestegen: vorig jaar was dit 40%, dit jaar 43%. Van deze 43% is 59% ingeschreven op het VO of VSO, en 30% op het PO (inclusief SBAO en SO). Van 11 % van de thuiszitters is het schooltype niet bekend. Uit de in deze paragraaf genoemde trends en bevindingen valt een aantal oorzaken van de toename van het aantal thuiszitters op te maken.
- Plaatsing in het (V)SO blijft problematisch**

Nog steeds kampt het (V)SO met wachtlijsten en capaciteitsproblemen. Dit geldt vooral voor cluster 4-scholen.
- Handelingsverlegenheid in het regulier én speciaal onderwijs**

Vooraf in het regulier VO is een verbetering van de zorgstructuur nodig. Zorgwekkend is de ontwikkeling dat steeds meer cluster 4-leerlingen worden verwijderd wegens ernstige gedragsproblematiek en thuis komen te zitten. De handelingsverlegenheid lijkt ook in het speciaal onderwijs toe te nemen. Veel (V)SO-scholen hebben moeite met het vinden van gekwalificeerd personeel en zijn minder bereid na te denken over maatwerk. Daarbij kent het (V)SO onvoldoende mogelijkheden om bij leerlingen met een grote zorgbehoefte samen te werken met zorginstanties. Dat komt doordat vanuit twee verschillende systematieken (zorg/AWBZ en onderwijs) gewerkt moet worden.
- Scholen afwachtend in verband met de komst van Passend onderwijs**

De komst van Passend onderwijs maakt scholen terughoudend. De aangekondigde bezuinigingen leiden tot veel onzekerheid. De bezuinigingen zijn weliswaar (deels) teruggedraaid met de afspraken rond het Lente-akkoord, maar de onderwijsconsulenten zien dat desondanks de al in gang gezette personele ontwikkelingen voor een deel doorgezet worden en dat (school-) besturen wat terughoudend en afwachtend opereren. Men neemt niet altijd automatisch iedere 'risicoleerling' aan en er worden beperkende afspraken tussen de partners in een samenwerkingsverband gemaakt. Ook ervaren de onderwijsconsulenten dat scholen bang zijn afgerekend te worden op de kwaliteitseis vanuit de Inspectie; dat weerhoudt ze er soms van om zorgleerlingen op te nemen.

1.3 Conclusies en trends uit de praktijk van de onderwijsconsulenten+

De onderwijsconsulenten+ signaleren de volgende ontwikkelingen:

- **Afwachtende houding scholen bemoeilijkt start nieuwe projecten**
Scholen en samenwerkingsverbanden zijn op dit moment vooral intern gericht. Nieuwe projecten worden afgehouden, in afwachting van de invoering van Passend onderwijs.
- **Onderwijs/zorgarrangementen steeds moeilijker te realiseren**
Door de afwachtende houding van scholen (zie hierboven) en de bezuinigingen in de zorg dreigen groepen extra kwetsbare zorgleerlingen buiten de boot te vallen.
In dit verband verdient ook de doorplaatsingsproblematiek aandacht. Het wordt steeds moeilijker om kinderen die uitbehandeld zijn, terug te plaatsen op de school van herkomst.
- **Bereikte voorzieningen staan onder druk**
Sommige gerealiseerde voorzieningen dreigen ten onder te gaan aan hun eigen succes. Door de aanzuigende werking krijgen deze voorzieningen zoveel aanmeldingen van zorgleerlingen uit de regio te verwerken, dat intakeprocedures minder strikt worden gehanteerd. In de speciale zorgklassen komen daardoor verschillende doelgroepen bij elkaar te zitten, wat tot incidenten kan leiden rond leerlingen met gedragsproblematiek.
Andere projecten worden in hun continuïteit bedreigd door vermindering of stopzetting van de financiering (het 'huiskamerproject', bijvoorbeeld).
- **Regelgeving en financiering belemmeren maatwerkoplossingen**
Waar onderwijs en zorg bij elkaar komen, botsen regelgeving en ontbreekt gecombineerde financiering. Dat staat maatwerkoplossingen in de weg.

1.4 Aanbevelingen SOSO/Onderwijsconsulenten(+)

De ervaringen in het afgelopen jaar leiden tot de volgende aanbevelingen van de onderwijsconsulenten(+):

- **Duidelijkheid over wet- en regelgeving; meer financiële mogelijkheden**
De langdurige politieke onzekerheid en het uitstellen van Passend onderwijs zijn niet bevorderlijk voor de mogelijkheden om zorgleerlingen op een goede onderwijsplaats te krijgen.
Er wordt gepleit voor een aanpassing van de wet- en regelgeving (inclusief financiering) waardoor ook zeer zorgbehoefte leerlingen gebruik kunnen maken van hun recht op onderwijs.
- **Handelingsvaardigheid scholen vergroten**
Vooral in het VO is verdere aanpassing van lesprogramma's en vergroting van de vaardigheden van vakdocenten nodig om zorgleerlingen beter te kunnen opvangen.
Het (V)SO (vooral cluster 4) moet beter het hoofd leren bieden aan de toegenomen complexiteit van de kindkenmerken.
Adviezen vanuit de zorg of inzet van leerbaarheidsonderzoeken kunnen bijdragen aan het vinden van oplossingen voor zorgleerlingen.

- **Samenwerkingsverbanden moeten hun verantwoordelijkheid nemen**

De soms afwachtende en afwerende houding van samenwerkingsverbanden kan de plaatsing van zorgleerlingen belemmeren. De onderwijsconsulenten constateren dat in een aantal gevallen schoolbesturen binnen samenwerkingsverbanden als hoofddoel hebben de belangen van de onder het eigen bestuur vallende scholen veilig te stellen. Uiteraard heeft een schoolbestuur die taak, maar daarnaast zijn de gezamenlijke schoolbesturen in een samenwerkingsverband ook verantwoordelijk voor een dekkend aanbod binnen het gehele samenwerkingsverband. Die verantwoordelijkheid overstijgt het individuele schoolbelang. Een goede balans tussen beide belangen zal werkenderwijs gevonden moeten worden. Samenwerkingsverbanden moeten goede afspraken maken over de spreiding van zorgleerlingen, specialisaties van de verschillende scholen etc. Als de ene school het kind niet toelaat, moet er een alternatief geboden worden, in overleg met andere scholen en zo nodig met zorginstellingen en/of de gemeente.

- **Uitbreiding OC+-projecten**

In de individuele casuïstiek komen onderwijsconsulenten vaak structurele problematiek tegen. In de enquête hebben de OC's aangegeven welke knelpunten zij via OC+-projecten aangepakt willen zien. Enkele voorbeelden:

- het (beter) mogelijk maken over te stappen van het speciaal naar het regulier onderwijs;
- extra aandacht voor de thuiszitters uit cluster 4;
- aanpak van de problematiek van laag functionerende kinderen die nu vaak in een KDC zitten en verstoken blijven van onderwijs;
- onderzoeken van onderwijsmogelijkheden voor leerlingen van 12-18 jaar met een beperkte intelligentie, voor wie schoolonderwijs niet meer passend is. Deze leerlingen verblijven in een beschermde omgeving (zorgboerderij e.d.) Wellicht is deeltijdonderwijs op locatie mogelijk, te verzorgen door een VSO-school cluster 3?
- versterking van de professionele attitude en communicatievaardigheden van zorgcoördinatoren ten aanzien van ouderinbreng;
- doorplaatsingsproblematiek.

- **Aanbevelingen uit de vorige jaarrapportage**

Al eerder genoemd, en nog steeds actueel, zijn de volgende aanbevelingen:

- bekendheid OC(+) vergroten. Het komt nog te vaak voor dat scholen, leerplichtambtenaren, ziekenhuizen, psychiatrie etc. de Onderwijsconsulenten(+) niet kennen. Zeker met het oog op de onduidelijkheden rond Passend onderwijs is het geen overbodige luxe partijen te laten weten wat de Onderwijsconsulenten(+) kunnen betekenen;
- verdere professionalisering van het bureau en de onderwijsconsulenten(+). Het hoge aantal aanvragen om advies en begeleiding en de toename van de complexiteit van de casuïstiek vragen voortdurend om deskundigheidsbevordering en verdere professionalisering.
- uitbreiding dienstverlening met een telefonisch advieskanaal;
- kennisoverdraagbaarheid en -uitbreiding. De ervaringen van de onderwijsconsulenten(+) en de good practices van de OC+-projecten kunnen samenwerkingsverbanden, scholen en andere partijen helpen bij het creëren van goede onderwijsoplossingen voor zorgleerlingen.

2. ORGANISATIE: WERKWIJZE

2.1 SOSO en Onderwijsconsulenten(+)

De Onderwijsconsulenten(+) vallen sinds 2009 onder het bestuur van de Stichting Ondersteuning Scholen en Ouders (SOSO). De SOSO houdt toezicht en ontwikkelt in samenwerking met de directeur van het bureau het beleid. Er vindt frequent afstemmingsoverleg plaats tussen de directie van het bureau en het dagelijks bestuur. Leden van het dagelijks bestuur zijn regelmatig aanwezig bij de scholingsbijeenkomsten met de onderwijsconsulenten en onderwijsconsulenten+. Het algemeen bestuur is in het rapportagejaar vier keer bijeen geweest.

De SOSO-bestuursleden ontvangen voor hun werkzaamheden een vergoeding per vergadering in de vorm van vacatiegeld. De hoogte van deze vergoeding ligt binnen de fiscaal vrijgelaten bedragen voor vrijwilligersvergoedingen.

2.2 Werkwijze Onderwijsconsulenten⁷

Ouders, scholen en andere instanties kunnen een aanvraag voor advies en begeleiding door een onderwijsconsulent indienen als zij problemen ondervinden rond de plaatsing, het handelingsplan of de besteding van de rugzak van leerlingen met een handicap, ziekte of stoornis.

Een medewerker van het ondersteunend bureau stelt in een telefonische intake op basis van een aantal criteria vast of de aanvraag in behandeling genomen kan worden. Dan wordt een dossier aangemaakt en wordt de casus aan een onderwijsconsulent toegewezen.

De (onafhankelijke) onderwijsconsulenten zoeken naar oplossingen die uitgaan van het belang van het kind; zijn of haar specifieke zorg- en onderwijsbehoeften staan centraal. Eerst inventariseert en analyseert een onderwijsconsulent de wensen van de ouders en de scholen, en de zienswijze en opvattingen van eventueel andere betrokken partijen. Zo nodig neemt hij of zij⁸ contact op met andere instanties uit zijn of haar netwerk. Op basis van alle verkregen informatie brengt de onderwijsconsulent een advies uit waarin de naar zijn of haar mening beste oplossing wordt weergegeven.⁹

2.3 Werkwijze Onderwijsconsulenten+¹⁰

De onderwijsconsulenten+ proberen vooral structurele oplossingen te vinden voor groepen zorgleerlingen, door het initiëren van samenwerkingsprojecten tussen betrokken instanties. De doelstelling is passend onderwijs te creëren voor leerlingen met een handicap, ziekte of stoornis. Voorstellen voor OC+-projecten komen bijvoorbeeld van de onderwijsconsulenten zelf, van ouders, scholen of het ministerie van OCW.

⁷ Voor meer informatie en voor een beschrijving van de taken en bevoegdheden van de Onderwijsconsulenten(+) verwijzen wij naar de website: www.onderwijsconsulenten.nl.

⁸ Voor de leesbaarheid wordt hierna (meestal) gerefereerd aan onderwijsconsulenten met 'hij', 'hem' e.d., maar steeds wordt ook uitdrukkelijk 'zij', 'haar', e.d. bedoeld. Ca. 31% van de OC's is vrouw.

⁹ De aanpak van de onderwijsconsulenten wordt uitgebreid beschreven in werkwijzer 3: Als passend onderwijs niet in de rugzak past. Best practices uit de praktijk van de onderwijsconsulenten. Zie www.onderwijsconsulenten.nl.

¹⁰ Deze beschrijving is een verkorte versie uit hoofdstuk 1 van werkwijzer 4. Zie www.onderwijsconsulenten.nl.

Een projectaanvraag wordt op basis van een aantal criteria beoordeeld. Na goedkeuring door het bestuur schrijft de onderwijsconsulent+ een projectplan met een analyse van de doelgroep en een duidelijke beschrijving van doelstelling, criteria, slaagkansen en risicofactoren. Het projectplan dient als discussiedocument in de eerste overlegondes met de deelnemende partijen. De OC+ leidt de betrokkenen naar een intentieverklaring en een samenwerkingsovereenkomst.

De rol van de onderwijsconsulent+ is die van procesbegeleider, bruggenbouwer of 'aanjager'. Hij of zij is een onafhankelijke en onpartijdige deskundige, die vooral in de opstartfase een beoogd samenwerkingsproject ondersteunt dat zich richt op het oplossen van een structureel knelpunt in het onderwijs. Vanaf de start van een OC+-project faciliteert de OC+ het overleg tussen partijen, zonder zelf partij in het samenwerkingsproject te zijn.

Zodra de definitieve samenwerkingsovereenkomst door partijen is getekend, eindigt de betrokkenheid van de onderwijsconsulent+. Het 'OC+-deel van het project' wordt op dat moment afgesloten. Het is vervolgens aan de samenwerkingspartners om onder leiding van een projectleider ook feitelijk een duurzame en structurele voorziening te realiseren.

De OC+ rapporteert met een eindverslag zijn bevindingen aan de projectleider van Onderwijsconsulenten+ en aan het bestuur. Beschreven worden de gevolgde aanpak, de geboden ondersteuning, het resultaat daarvan en de inzet van de partijen.

Meer informatie over de OC+-projecten, de aanpak en de bereikte resultaten staat op www.onderwijsconsulenten.nl. De werkwijzers 1, 2, 4 en 5 - die ook op de website staan - beschrijven enkele specifieke projecten.

2.4 Bureau Onderwijsconsulenten(+)

Het adviserings- en begeleidingsproces wordt administratief en facilitair ondersteund door het Bureau Onderwijsconsulenten(+). Alle contacten met ouders en scholen lopen via het bureau. De medewerkers van het bureau voeren de (telefonische) intakegesprekken en wijzen de casussen toe aan de onderwijsconsulenten.

De bezetting van het bureau is bij de afsluiting van dit rapportagejaar als volgt:

de heer mr. J.A.N. Gadella, directeur van het bureau
mevrouw drs. M.J.E. Verhoeven, projectleider onderwijsconsulenten+
mevrouw F. Herman, intakemedewerker
mevrouw S. Staarink-van der Zee, intakemedewerker
mevrouw W. Langehenkel, secretaresse
mevrouw A. Trokasti-Udondek, beleidsmedewerker.

Voor enkele projecten werd Van Unnik Business Services ingeschakeld.

Tot de taken van het bureau behoren ook de deskundigheidsbevordering van de onderwijsconsulenten(+), de contacten met het ministerie van OCW en andere belanghebbenden, PR-activiteiten, etc. Hiertoe is in het afgelopen jaar onder meer het volgende ondernomen:

- Overleg en afstemming met het SOSO-bestuur.
- Periodiek overleg met het ministerie van OCW over ontwikkelingen en trends.
- Contacten met de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) in het kader van de samenwerking rond vraagstukken uit het funderend onderwijs.
- Regelmatig overleg met de ketenpartners rond de LGF, zoals de CG-Raad, Ouders en Rugzak, het Meldpunt Indicatiestelling LGF, ouderorganisaties, gehandicaptenbelangenorganisaties, MEE, CCE, Ingrado en regionale samenwerkingsverbanden.
- Algemene informatieverstrekking over de werkzaamheden van de Onderwijsconsulenten(+), de LGF en zorgleerlingen.
- Gerichte voorlichting aan scholen, schoolbesturen, samenwerkingsverbanden, ouders, ouderorganisaties en HBO-studenten.
- Het organiseren van scholingsbijeenkomsten en OC+-overleg.
- Deelname aan beurzen.
- Aanvulling van de website met nieuwe publicaties, zoals blauwdrukken en OC+-Nieuwsbrieven.
- Deelname aan studiedagen en seminars door de onderwijsconsulenten(+), bestuursleden en bureaumedewerkers.

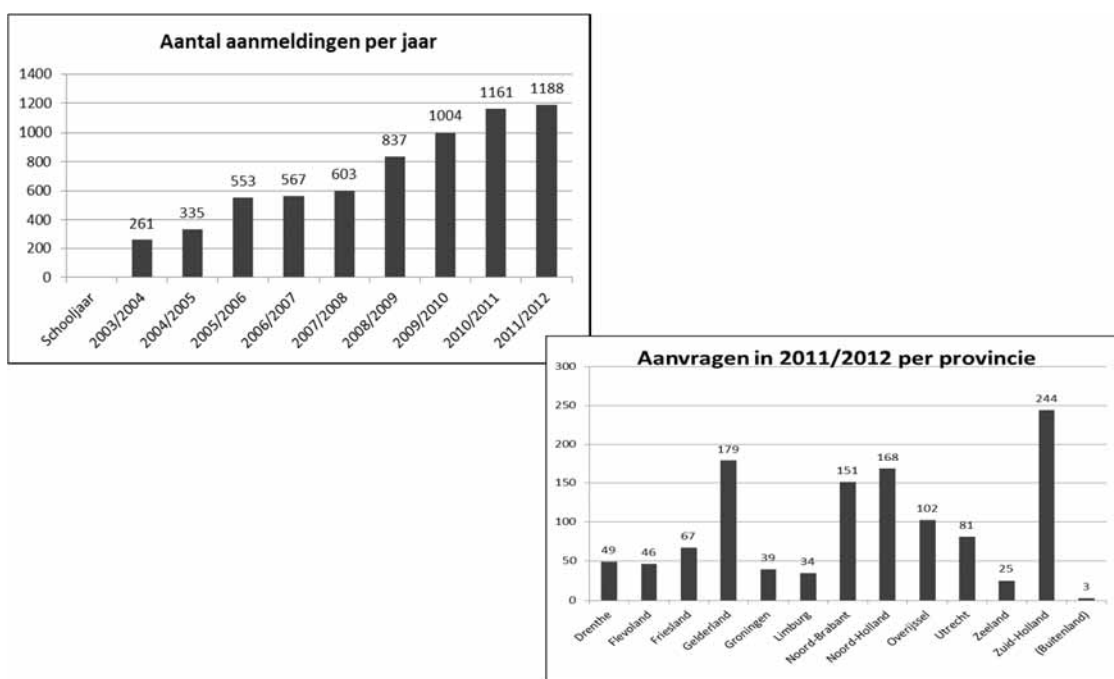
3. WERKZAAMHEDEN EN BEVINDINGEN ONDERWIJSCONSULENTEN

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de werkzaamheden, activiteiten en ervaringen van de onderwijsconsulenten in het schooljaar 2011/2012. De gegevens zijn mede gebaseerd op de informatie uit de jaarlijkse enquête onder de onderwijsconsulenten¹¹ en uit het cliëntvolgsysteem.

3.2 Bevindingen rond de aanvragen voor advies en begeleiding

Met 2% méér nieuwe aanmeldingen in dit rapportagejaar ten opzichte van 2010/2011 is de groei iets afgevlakt, maar het aantal is nog steeds hoog: voor 1188 zorgleerlingen werd begeleiding door een onderwijsconsulent aangevraagd.

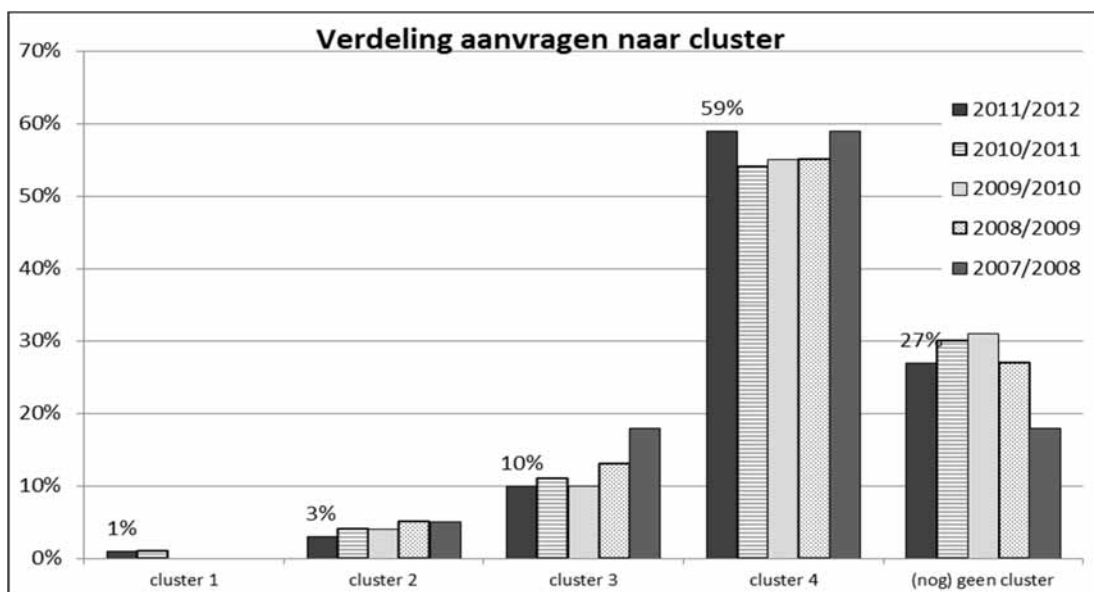

Het aantal casussen lijkt zich dus te stabiliseren. De onderwijsconsulenten geven echter aan dat zij, met de start van Passend onderwijs en de vele zaken die daarin nog geregeld lijken te moeten worden, een groeiende ondersteuningsbehoefte verwachten bij ouders en scholen. Dergelijke signalen worden ook ontvangen van anderen, zoals scholen, leerplichtambtenaren, ouderorganisaties en belangenorganisaties voor gehandicapten. Een raming van de te verwachten getalsmatige ontwikkeling in het aantal aanvragen is echter moeilijk te geven. Immers, de samenwerkingsoplossingen moeten nog van de grond komen en de wijze waarop onderwijsconsulenten ingezet gaan worden onder Passend onderwijs is nog onderwerp van gesprek en besluitvorming.

¹¹ Bij de interpretatie van de enquêteresultaten dient men zich te realiseren dat ervaringen en bevindingen algemeen, maar ook individueel kunnen zijn; iedere onderwijsconsulent heeft zijn of haar mening gegeven. De informatie is gebaseerd op een response van ca. 80%. Niet alle onderwijsconsulenten hebben alle vragen beantwoord.

72% van de casussen speelt zich af in (de overgang naar) het VO en het VSO. Dat is 2% meer dan in het vorige rapportagejaar.

Het aantal casussen zonder clusterindicatie is iets lager dan vorig jaar, en komt uit op 27% (325 van de 1188 casussen). Voor 80 van deze 325 kinderen (25%) is de indicatie in aanvraag.

3.2.1 Vraaggericht en onafhankelijk

Onderwijsconsulenten zijn deskundig, onafhankelijk en onpartijdig. Zij werken vraaggericht en oplossingsgericht. Met respect voor de zienswijze van alle partijen (ouders, leerling, school, andere betrokkenen) zullen zij dát advies geven, dat het meest in het belang van het kind is.

De onafhankelijkheid zit vooral in de formele positie die de onderwijsconsulenten bekleden. De OC of OC+ is geen verlengstuk van ouders of school. Door de verzwaring van de problematiek en de toenemende beperkingen bij de financiering van bijvoorbeeld onderwijs/zorgcombinaties wordt wel ervaren dat de OC soms de bringer van de boodschap is dat iets niet lukt omdat het zo complex is.

Het merendeel van de ouders spreekt een voorkeur uit voor een bepaald type onderwijs: regulier of speciaal. Het lukt de onderwijsconsulenten niet altijd om plaatsing op het gewenste type onderwijs te bewerkstelligen. Redenen daarvoor kunnen zijn:

- school zegt de zorg niet te kunnen bieden;
- de VO-school verwacht dat de leerling het diploma niet kan halen;
- de (basis)school is handelingsverlegen en de leerling zou daar tot mislukken gedoemd zijn;
- school vindt dat de intelligentie of de problematiek (internaliserend/externaliserend gedrag) van de leerling niet bij de doelgroep past;
- onwil en onmacht van scholen;
- het geringe aanbod in de regio;
- capaciteitsproblemen met name bij cluster 4-scholen;
- reguliere scholen weigeren steeds vaker leerlingen die vanuit cluster 4 de overstap willen maken naar regulier onderwijs.

Maar er zijn ook redenen vanuit de ouders: zij overschatten soms de capaciteiten van hun kind en overzien niet de werkelijke mogelijkheden. Soms is sprake van een acceptatieprobleem.

3.2.2 Reguliere casussen en minicasuïstiek

Voor het oplossen van een reguliere casus is in principe maximaal 15 uur beschikbaar. Het merendeel van de onderwijsconsulenten vindt dat aantal uren (gemiddeld) voldoende, maar men stelt vast dat de complexiteit van de casussen nog steeds toeneemt. In een aantal regio's geldt bovendien dat de reistijden lang kunnen zijn.

Enkele citaten van onderwijsconsulenten:

'In algemene zin worden de casussen complexer. Daarnaast is de invloed van de start van Passend onderwijs merkbaar. Veel SO-scholen wezen in het voorjaar leerlingen af, omdat ze niet wilden groeien in het perspectief van de naderende bezuinigingen.'

'In Zeeland zijn de reistijden extreem lang door de eilandenstructuur en het geringe aantal verbindingen. Daardoor kost ook het met ouders bezoeken van mogelijke scholen veel tijd. Voorts geldt dat de problematiek vanwege de geïsoleerdheid en het geringe aantal plaatsen vaak heftig is; soms wordt te lang gewacht voordat een OC wordt ingeschakeld.'

'Alleen een advies geven is vaak niet voldoende. Veel uren gaan zitten in het weer op één lijn brengen van de verschillende betrokkenen en het duwen en trekken aan personen en instanties (jeugdzorg en jeugdpsychiatrie) die nalaten te doen wat nodig is om een leerling en/of ouder(s) op een goede plek of in een betere situatie te krijgen en te houden.

Het gaat er evenzeer om dat de oplossing blijft werken; dat vraagt vaak om nazorg. Mediationvaardigheden zijn belangrijk om partijen bij elkaar te krijgen en te houden totdat de juistheid van het gekozen beleid voldoende is waargemaakt.'

Er wordt al een aantal jaren gewerkt met minicasussen. Bij dit soort casussen is het de bedoeling de problemen met een kortdurende interventie (maximaal 5 uur) op te lossen, bijvoorbeeld via e-mail of enkele telefoontjes. Soms blijkt er meer tijd nodig te zijn om tot een oplossing te komen. Een minicasus kan dan worden omgezet naar een reguliere casus.

In dit rapportagejaar zijn aanvankelijk 164 minicasussen geregistreerd. Daarvan werden er 63 (38%) alsnog overgezet naar regulier. Iets meer dan de helft van de OC's vindt de minicasuïstiek een minder zinvol instrument; de vraagstelling blijkt vaak complexer dan in eerste instantie uit de aanmelding blijkt. Ook speelt mee dat er in veel gevallen nog geen onderzoek is gedaan naar de problematiek van de leerling. Er is dan nog geen clusterbeschikking en dat kan de mogelijke oplossingen beperken.

Enkele citaten van onderwijsconsulenten:

'Als een casus niet binnen de reguliere toekenningen valt wil dat niet zeggen dat hij minder complex is. Gelukkig geeft het bureau meestal de ruimte er een reguliere casus van te maken.'

'Een minicasus vergt veelal meer tijd dan de standaard van 5 uur. Oriëntatiegesprekken met ouders en school en de vervolgcacties na een advies kunnen in de meeste gevallen niet telefonisch afgedaan worden. Ook de administratieve afhandeling kost bijna evenveel tijd als bij een reguliere casus.'

3.3 Samenwerking met instanties en personen

Onderwijsconsulenten krijgen in hun werk veel te maken met uiteenlopende organisaties, instanties, functionarissen en professionals, zoals leerplichtambtenaren, scholen, schoolbesturen, samenwerkingsverbanden, PCL, RVC, REC/Cvl's, Bureau Jeugdzorg, ambulante begeleiding, Jeugd-GGZ, MEE, CCE, de onderwijsinspectie, gemeenten (over leerlingenvervoer), Herstart, het ministerie van OCW, Op de Rails, Rebound, Steunpunten Autisme, behandel- en zorginstellingen, OPDC, (GZ) psychologen, psychiaters, orthopedagogen, jeugdtherapeuten, (huis)artsen, CCL, Centrum Jeugd en Gezin, jeugdreclassering, (school)maatschappelijk werk, MKD's, particuliere scholen, particuliere PGB-bureaus, PRO en ROC's.

In de enquête is aan de onderwijsconsulenten gevraagd hoe de relatie met een aantal met name genoemde instanties is. In het algemeen noemt men de contacten met CCE, Herstart, Leerplicht en MEE goed. Goed tot redelijk tevreden zijn de OC's over de relatie met BJZ, GGZ en REC. De werkverhouding met de schoolinspectie krijgt de beoordeling redelijk tot matig.

Enkele citaten van onderwijsconsulenten:

'Het niet buiten de eigen verantwoordelijkheid, taken en regelgeving willen of durven kijken en handelen is vaak de oorzaak van het vastlopen van een leerling op school.

Wettelijk mag op grond van het bestuursrecht en het principe van gelijke behandeling met betrekking tot de individuele mogelijkheden en beperkingen veel meer dan de betrokken medewerkers van deze organisaties vaak denken.'

'De problemen met Jeugdzorg en GGZ liggen vooral op het gebied van de lange wachttijden. Deze instanties hebben hun eigen regie en planning, en die sporen vaak niet met de urgentie van de onderwijsproblemen van de leerling.'

Het merendeel van de OC's heeft werkafspraken gemaakt met diverse organisaties en instanties, bijvoorbeeld over de taakverdeling, overleg- en contactmomenten, begeleidingstrajecten en het delen van de verantwoordelijkheid.

Regelmatig wordt voorlichting gegeven over het werk van de OC's, zodat de hulpverleners weten met welke problematiek Onderwijsconsulenten kan helpen.

Soms maakt een OC of een regio specifieke afspraken. Voorbeelden hiervan zijn:

- MEE: afstemming over samenwerking; maandelijks overleg;
- Accare en MEE: het aan elkaar melden van thuiszitters; het meedenken over een eventueel protocol als SO/VSO-scholen aangeven handelingsverleggen te zijn;
- RENN4: afstemming over een thuiszittersproject;
- Leerplichtambtenaren: meer afstemming en overleg; thuiszittersoverleg met Leerplicht van de gemeente Den Haag;
- VO- en VSO-samenwerkingsverbanden en -scholen en Onderwijszorgloket: goede samenwerking en bereidheid tot ad hoc oplossingen (ook naar aanleiding van OC+-projecten).

Gemaakte afspraken kunnen zeer persoonsgebonden zijn, wat vaak nadelige gevolgen heeft als de betreffende medewerker bij de organisatie vertrekt.

Over de leerplichtambtenaren merken de onderwijsconsulenten op dat deze er in de praktijk nogal verschillende werkwijzen op na houden. Toch lukt het steeds beter een goede onderlinge afstemming te bereiken. Ook zijn er inmiddels meerdere leerplichtambtenaren die een advies van de onderwijsconsulenten zonder discussie overnemen.

De onderlinge afstemming van hulpverlenende instanties laat nogal eens te wensen over, merken de onderwijsconsulenten.

Enkele citaten van onderwijsconsulenten:

'BJZ en jeugd-GGZ werken nog niet op grond van werkafspraken, maar accepteren steeds gemakkelijker mijn deskundigheid op hun werkgebied.'

'Het is belangrijk elkaar vroegtijdig in te schakelen. Bij ieder adviesverzoek dat bij mij binnenkomt, neem ik contact op met alle bij het kind betrokken instanties, zodat ieder zijn eigen taken (weer) oppakt.'

3.4 Complicerende factoren en structurele knelpunten

Ruim 65% van de geënquêteerde onderwijsconsulenten zegt regelmatig knelpunten te ondervinden bij het uitvoeren van de werkzaamheden. Al jaren worden factoren genoemd die te maken hebben met financiering, wet- en regelgeving, communicatie en het vormen van onderwijs/zorgcombinaties. In dit rapportagejaar valt vooral het volgende op.

3.4.1 Problematiek in het (voortgezet) speciaal onderwijs

Het wordt, zo zeggen de onderwijsconsulenten, steeds moeilijker om leerlingen op een (V)SO-school geplaatst te krijgen, ook al is er een clusterbeschikking. In verschillende regio's zijn er wachtlijsten, al dan niet ingegeven door de bezuinigingsvoorstellen.

Leerlingen die eventueel teruggeplaatst zouden kunnen worden in het VO - en die zo in het (V)SO weer plaats kunnen maken voor een ander - worden vaak door het VO geweerd; men acht het een risico een geïndiceerde leerling aan te nemen (zie ook 3.4.2).

Het aantal leerlingen dat uitvalt uit het speciaal onderwijs baart zorgen. Het (V)SO beroept zich in toenemende mate op handelingsverlegenheid en gaat nu ook over tot het schorsen van leerlingen. Vaak betekent dit dat na een verwijderingsprocedure ontheffing van de inschrijvingsplicht volgt. Dat is voor de leerling en de ouders frustrerend, omdat het in veel gevallen niet om gebrek aan intelligentie gaat, maar om gedragsproblematiek.

3.4.2 Problematiek in het regulier onderwijs

Ook het regulier onderwijs voert steeds vaker handelingsverlegenheid aan. De klassen worden groter en daardoor weert men leerlingen die (veel) extra zorg nodig hebben.

Indicatietrajecten verlopen vaak moeizaam en zijn voor ouders soms onduidelijk. De ontoereikende zorg van het regulier onderwijs blijft moeilijk aantoonbaar.

Hoewel de samenwerkingsverbanden (SWV) straks zorgplicht hebben, is nu al merkbaar dat bij sommige besturen voorlopig de boot afgehouden wordt. Dat heeft onder meer te maken met de bekostiging. Men wacht af wat de financiële consequenties zijn. Het lijkt erop dat de verschillende besturen in een SWV toch vooral het imago van hun 'eigen' scholen zullen bewaken, en zullen aanvoeren dat hun zorgprofiel te afwijkend is.

Voorts speelt bij scholen de overweging om niet meer te beloven dan men kan waarmaken. Daarin spelen deskundigheid en spankracht van schoolteams een belangrijke rol. Deze houding van scholen is wel begrijpelijk en verklaarbaar, omdat besturen naast een samenwerkingsverantwoordelijkheid primair verantwoordelijk zijn voor de eigen school of scholen. Echter, van samenwerkende schoolbesturen wordt wel verwacht dat ze een sluitend aanbod gaan leveren. De som van de profielen van alle deelnemers binnen de samenwerkingsconstructie dient uiteindelijk 100% te zijn. Daarmee rust de grote verantwoordelijkheid op de samenwerkende partners om ook aan de moeilijk(st)e zorgleerlingen een dekkend perspectief te bieden. Een vertegenwoordiger van een SWV heeft al de vrees geuit, dat een 'verwijspolitie' nodig zal zijn om alle leerlingen overal te kunnen plaatsen. De zorgcoördinatoren zijn er wel positief mee bezig, maar besturen zijn zich intern aan het beraden.

In het noorden van het land merken partijen als LPA's en studiebegeleiders van jeugdinstellingen ook dat sommige samenwerkingsverbanden onvoldoende verantwoordelijkheid nemen, aldus een van de OC's.

Een andere onderwijsconsulent noemt het voorbeeld van leerlingen die een SBAO-beschikking moeten krijgen uit een andere regio: een SBAO-school krijgt geen bekostiging van het eigen SWV voor een leerling die geïndiceerd is in en afkomstig is uit een ander SWV. Dat bemoeilijkt de plaatsingsmogelijkheden.

Eenzijds pretenderen VO-scholen een goede zorgstructuur te hebben, maar anderzijds (b)lijken zij nog niet in staat passend onderwijs te bieden. Zij verwijzen vrij snel naar het VSO, maar dat houdt de deuren gesloten. Er zijn nog steeds te weinig scholen voor leerlingen met ASS op HAVO/VWO-niveau. Scholen die wel een succesvol aanbod hebben voor zorgleerlingen, hebben soms een grote aanzuigende werking, wat ongewenst kan zijn.

Enkele citaten van onderwijsconsulenten:

'Scholen voor voortgezet onderwijs nemen minder zorgleerlingen aan, omdat zij door de Inspectie afgerekend worden als er meer zittenblijvers zijn of leerlingen die geen diploma lijken te gaan halen. Dat zorgt voor meer thuiszitters!'

'Ik mis zorgfaciliteiten (bijvoorbeeld kleinere klassen) voor HAVO/VWO naast de rugzakmiddelen, zoals wel mogelijk is in het PRO en LWOO.'

De vakdocenten in het VO zijn nog onvoldoende in staat onderwijs op maat te bieden. Er zijn docenten die ronduit zeggen dat ze hun vak fantastisch vinden, maar dat ze niet hebben gekozen voor begeleiding van zorgleerlingen. Het is belangrijk dat Pabo's en lerarenopleidingen (meer) aandacht besteden aan het omgaan met zorgleerlingen.

3.4.3 Problematiek rond het handelingsplan en de besteding van middelen

De invulling van het handelingsplan blijkt nog steeds niet gemakkelijk voor scholen. Het plan wordt niet SMART geformuleerd en er worden onrealistische doelen gesteld. Er is vaak een discrepantie tussen papieren beloften en de uitvoering. Scholen integreren de adviezen van de AB'er niet in het handelingsplan of in de klassenpraktijk. Gaat het vervolgens mis, dan beroept de school zich op handelingsverlegenheid.

Miscommunicatie, gebrek aan kennis en starheid in het regulier onderwijs zijn volgens de OC's mede oorzaak van de problemen rond het handelingsplan, maar ook te hoge verwachtingen van ouders spelen een rol.

Soms is het voor scholen lastig om invulling te geven aan de praktische uitvoering van het handelingsplan.

De voor leerlingen beschikbare LGF-middelen worden niet altijd ingezet door scholen, al dan niet onder invloed van de naderende wetgeving Passend onderwijs. Er is onvoldoende inzicht in de besteding van de middelen. Het komt ook regelmatig voor dat middelen groepsgewijs in plaats van individueel worden ingezet.

Enkele citaten van onderwijsconsulenten:

'Teamleden zeggen dat zij minder tijd krijgen toebedeeld van de directie dan waar het kind recht op heeft. Directies zien hun budget krimpen door afname van het leerlingaantal en bezuinigingen door het bestuur.'

'Ik heb in drie casussen gezien dat de school (vooral VO) nauwelijks afspraken met de ouders maakte over de inzet van LGF-middelen en de evaluatie van deze inzet. Hierdoor werd voor de ouders ook de rol van de ambulant begeleider niet duidelijk.'

'De regels zijn wel duidelijk, maar worden niet altijd op de juiste wijze toegepast. De problematiek wordt vaak te zwaar weergegeven.'

'Ambulante diensten geven adviezen vanuit een financiële benadering. Die adviezen zijn niet altijd juist, gezien de basiszorgtaken die een school al heeft.'

'De begeleidingsplannen vanuit de ambulante begeleiding (AB) in cluster 4 zijn soms veel te uitgebreid of onduidelijk voor ouders. Scholen maken ook niet altijd handelingsplannen, of doen het dubbelop, bijvoorbeeld wanneer er al een goed plan vanuit de AB ligt (ervaring in cluster 3).'

3.4.4 Onderwijs/zorgcombinaties

Het wordt steeds lastiger de financiering van onderwijs/zorgcombinaties voor leerlingen die intensieve begeleiding nodig hebben, rond te krijgen. Dit speelt vooral nu het ministerie van VWS de regeling voor de zorgindicatie per 1 januari 2012 heeft gewijzigd. Nu geldt dat een leerling die op een school ingeschreven staat - of hij nu 1 minuut of voltijds onderwijs volgt - niet meer in aanmerking komt voor dagbesteding. Bij een groeiende vraag naar onderwijs/zorgcombinaties levert dat soms schrijnende gevallen op. Een voorbeeld:

Een blinde jongen met forse psychische problematiek zit al twee jaar thuis. Hij kan niet in cluster 4 terecht omdat hij blind is, en niet in cluster 1 vanwege zijn psychische problematiek. Met veel moeite kan de onderwijsconsulent regelen dat de jongen ingeschreven wordt op een school voor blinde kinderen. Omdat de leerling niet op school kan functioneren, krijgt hij dagbesteding en daarbinnen krijgt hij een aantal uren per week onderwijs. In drie maanden tijd leert hij braille en kan hij lezen en rekenen. Per 1 juni 2012 is de zorgindicatie afgelopen. De jongen krijgt nu geen onderwijs meer. Een vreemde en onacceptabele situatie: als de ouders hun zoon in een residentiële setting zouden plaatsen, dan krijgt hij alles wat hij nodig heeft. Als zij kiezen voor de veel goedkopere oplossing om hun kind thuis te houden, blijft de jongen verstoken van onderwijs!

Het ministerie van OCW erkent de problematiek en is hierover in overleg met VWS. Ook de Tweede Kamer, de Kinderombudsman en Integraal Toezicht Jeugd houden zich met dit onderwerp bezig.

3.4.5 Leerlingenvervoer

Het blijft onverminderd lastig om gemeenten ertoe te bewegen leerlingenvervoer toe te kennen. De criteria vanuit de al langer bestaande VNG-modelverordeningen worden steeds strikter toegepast. Zo wordt (uitsluitend) gekeken of een leerling zelfstandig of onder begeleiding in het openbaar vervoer kan. De gezinsomstandigheden worden niet bij de beoordeling meegenomen (bijvoorbeeld het feit dat een moeder haar baan zou moeten opzeggen als er geen leerlingenvervoer is). Het lukt de onderwijsconsulenten in de individuele casuïstiek toch vaak om met een goed onderbouwd verzoek leerlingenvervoer te verkrijgen. Dat is weliswaar geen primaire taak van de onderwijsconsulenten, maar er zijn nu eenmaal gevallen waarin thuiszitsituaties alleen kunnen worden afgewend door het vervoersarrangement mee te nemen in de onderwijsoplossing.

3.4.6 Doorplaatsingsproblematiek

Ook in dit jaar zijn de onderwijsconsulenten regelmatig ingeschakeld om te helpen bij het vinden van een school voor kinderen die na behandeling in een instelling de daaraan verbonden onderwijsplaats moeten verlaten. Zij kunnen vaak niet meer terecht op hun 'oude' school en ook niet op andere scholen. Het kost soms enige overredingskracht om scholen bereid te vinden zo'n leerling te plaatsen. De onderwijsconsulenten wijzen de samenwerkingsverbanden erop dat zij verantwoordelijk zijn voor een passende plaats. Zij betreuren het dat veel (GGZ-)onderwijsinstellingen zelf niet actiever op zoek gaan naar een alternatief.

3.4.7 Wet- en regelgeving en financiering

Mogelijke oplossingen voor de onderwijsproblematiek rond zorgleerlingen worden soms gedwarsboemd door wet- en regelgeving en financiering. Enkele voorbeelden:

- Financiering van onderwijs/zorgarrangementen wordt steeds moeilijker (zie ook 3.4.4).
- Leerbaarheidsonderzoek kan een nuttig instrument zijn; de bekostiging is een probleem.
- Vanaf 1 januari 2012 is een indicatie dagbesteding niet meer mogelijk als een minderjarige op een school is ingeschreven.
- Samenwerkingsverbanden wachten de financiële consequenties af.

3.4.8 Overige complicerende factoren en knelpunten

Communicatieproblematiek

Aan veel adviesaanvragen liggen meningsverschillen en communicatieproblemen tussen ouders en professionals van scholen ten grondslag. Scholen staan niet altijd open voor een gesprek en lijken meer op gedragsproblemen gericht te zijn dan op leerproblemen. Er is soms weinig respect voor de vaak goede opmerkingen en inzichten van ouders. Anderzijds geldt dat er ouders zijn die te veel verwachten, zowel van hun kind als van de school.

(Hoge) verwachtingen van ouders

Sommige ouders hebben het moeilijk met het accepteren van de beperking van hun kind. Zij hebben te hoge verwachtingen en willen hun kind niet op het speciaal onderwijs plaatsen, ook al is dat voor het kind de beste oplossing.

Het komt ook voor dat ouders meerdere hulpverleners inschakelen, maar dit niet vertellen. Onbedoeld kunnen de instanties elkaar dan tegenwerken.

Problematiek bij hulpverlenende instanties

Zoals eerder al vermeld, hebben de onderwijsconsulenten in het algemeen een goede werkkrelatie met betrokken organisaties. Toch zijn er ook zorgen:

- er is veel sprake van wisseling in de bezetting (vooral bij Jeugdzorg en GGZ);
- de bereikbaarheid van de instanties en personen is vaak slecht (deeltijdbanen, volle overlegagenda's);
- soms hebben medewerkers 'meerdere petten op die zeer bepalend zijn voor een regio';
- het ontbreekt nogal eens aan het 'out of the box' willen of durven denken;
- scholen en zorginstellingen werken nog te weinig samen.

Overige punten die een oplossing in de weg kunnen staan

- de wachttijden voor onderzoek en observatie bij (zorg)instellingen;
- het niet altijd kunnen (mogen) inzetten van een PGB op school;
- de onmogelijkheid van dubbele bekostiging voor onderwijs/zorgarrangementen;
- problemen bij de uitvoering van de wet- en regelgeving.

Enkele citaten van onderwijsconsulenten:

'Ouders en school bleven van mening verschillen over de intensiteit van de begeleiding die de leerling nodig heeft binnen het onderwijs. In enkele situaties kwamen partijen tot elkaar dankzij de bevindingen uit het leerbaarheidsonderzoek.'

'Een toenemend aantal leerlingen met ASS zit thuis met comorbide problematiek (angst/depressie). Deze leerlingen blijven verstoken van onderwijs en worden dus bedreigd in hun ontwikkeling, omdat de school het niet voor elkaar krijgt om thuiswerk te organiseren, en de rechtstreekse weg naar de inspecteur bijzondere opdrachten niet meer kan. Ik denk dat onderschat wordt hoe belastend een thuiszitter met deze problematiek voor de ouders is. Ik ben er een sterk voorstander van zo snel mogelijk de Wereldschool in te zetten, om daarna te bezien of een ander traject mogelijk is.'

3.5 Cijfers en feiten over het rapportagejaar 2011/2012

3.5.1 Samenvatting van de kerngegevens

In deze paragraaf en in bijlage I staat de informatie over de (nieuwe en heropende) casussen die in dit rapportagejaar zijn aangemeld. In bijlage II staan de gegevens van de 362 in dit rapportagejaar afgeronde casussen uit aanmeldingen van vóór 1 augustus 2011.

Bijlage I en II samen geven inzicht in de activiteiten van de onderwijsconsulenten in het afgelopen schooljaar.¹²

Nieuwe casussen in dit rapportagejaar	Aantal
Aantal oorspronkelijk reguliere casussen	1024
Plus aantal casussen overgezet van mini naar regulier	63
Totaal aantal reguliere casussen	1087
Aantal oorspronkelijk minicasussen	164
Min aantal casussen overgezet van mini naar regulier	63
Totaal aantal minicasussen	101
TOTAAL AANTAL NIEUWE CASUSSEN DIT JAAR (1087+101)	1188
Afgerond met een advies	686
Waarvan reguliere casussen	578
Waarvan van mini naar regulier overgezette casussen	50
Waarvan 'echte' minicasussen	58
Afgebroken casussen	89
Waarvan reguliere casussen	77
Waarvan van mini naar regulier overgezette casussen	1
Waarvan 'echte' minicasussen	11
Nog in behandeling	413
Waarvan reguliere casussen	369
Waarvan van mini naar regulier overgezette casussen	12
Waarvan 'echte' minicasussen	32

3.5.2 Aantal aanmeldingen in het rapportagejaar

Dit jaar werden 1188 aanmeldingen geregistreerd tegen 1161 in het vorige schooljaar. Dit is een stijging van ruim 2%.

3.5.3 Met een advies afgerond

628 reguliere en 58 minicasussen zijn afgesloten met een advies van een onderwijsconsulent. Ongeveer 62% van de casussen wordt binnen drie maanden tot een oplossing gebracht (vorig jaar 65%), en 30% binnen drie tot zes maanden.

¹² In totaal werden in dit schooljaar 686 + 362 = 1048 casussen met een advies afgerond, bijna 1% meer dan het totaal aantal in het vorige schooljaar afgeronde casussen.

3.5.4 Aard van de oplossing

69% van de in totaal 686 afgeronde casussen kon worden afgesloten met een oplossing in het regulier of speciaal onderwijs. Voor 31% van de leerlingen werden andere mogelijkheden geadviseerd: behandeling, veelal in combinatie met onderwijs; inschakeling hulpverlening; aanpassen handelingsplan; leerplichtonthefving; VAVO; MBO; PRO; Rebound; ROC; Herstart; Op de Rails; particulier onderwijs/thuisonderwijs; plaatsing in gesloten instelling of zorginstelling; zorgboerderij; werk/leertraject.

3.5.5 Afgebroken zaken

78 reguliere en 11 minicasussen werden voortijdig afgebroken. Dat is 7% van alle meldingen in dit rapportagejaar. Voor 35% van de afgebroken casussen geldt dat het probleem voor de start is opgelost. Voortijdige beëindiging gebeurt verder onder meer in de volgende gevallen: geen toestemmingsverklaring van de ouders; ouders trekken de aanvraag terug; ouders zijn het niet eens met de inschakeling van een onderwijsconsulent; er wordt een juridische procedure gestart (LPA, rechter, Inspectie etc.); er is geen hulpvraag meer; verhuizing naar het buitenland; vrijstelling leerplicht; patstelling; uithuisplaatsing; zorg of behandeling krijgt prioriteit; ouders zijn het oneens met de oplossing.

3.5.6 Heropende zaken

Het percentage heropeningen stijgt dit jaar van ruim 12% naar ruim 14%. Dat heeft deels te maken met de toegenomen complexiteit van de problematiek bij de zorgleerlingen. Andere redenen voor heropening zijn bijvoorbeeld gewijzigde omstandigheden (verhuizing, overgang van PO naar VO, behandeling) of het niet nakomen van eerder gemaakte afspraken. Daarnaast geldt, dat ouders die eenmaal de weg naar de onderwijsconsulenten kennen, niet zullen schromen zo nodig weer aan te kloppen.

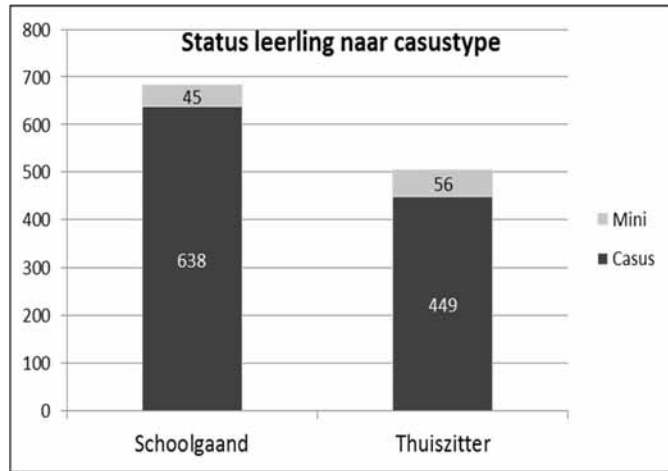
3.5.7 Redenen voor de advies- en begeleidingsaanvragen

Zoals de grafiek onder paragraaf 1.1 toont, is ook dit jaar de problematiek rond plaatsing en toelating de belangrijkste reden om een onderwijsconsulent in te schakelen. Het percentage is echter gezakt van 51% vorig jaar naar 39% dit jaar. Dit wordt veroorzaakt door de toename van de verzoeken om advies over passend onderwijs: vorig jaar nog 10% van de aanvragen, dit jaar 30%. Echter, aan een deel van de verzoeken om hulp bij het vinden van passend onderwijs lijkt ook een vorm van plaatsingsproblematiek ten grondslag te liggen. 13% van de aanvragen betreft hulp bij (dreigende) verwijdering of schorsing.

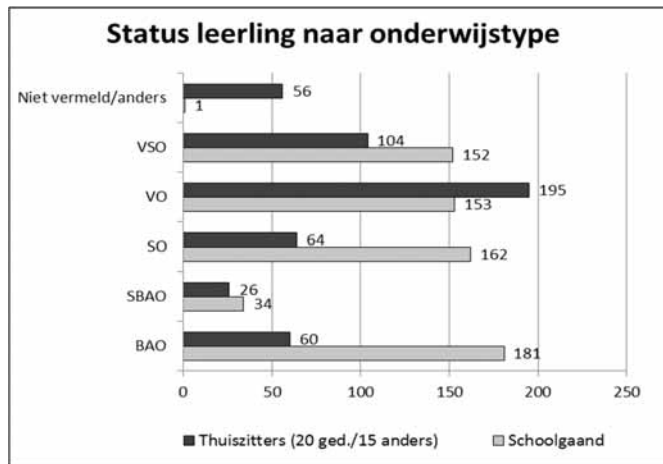
3.5.8 Thuiszitters

Onderwijsconsulenten worden niet alleen door ouders, maar steeds vaker ook door leerplichtambtenaren en anderen ingeschakeld om thuiszitters weer naar een onderwijsplaats te begeleiden.

De stijging in het aantal adviesverzoeken rondom thuiszitters is - naast de toename van de leerlingproblematiek - mede daaruit te verklaren.

Dit jaar betreffen 505 van de verzoeken om advies en begeleiding leerlingen die meer dan vier weken thuiszitten. Dit is 43% van het totaal aantal aanvragen (vorig jaar 40%).

Bij 15 van deze leerlingen spelen bijzondere omstandigheden, zoals crisisopvang; terugkomst vanuit het buitenland; einde van plaatsbekostigd onderwijs; behandeling zonder onderwijs(plaats).

In de categorie schoolgaand zitten ook de leerlingen die geschorst of verwijderd (dreigen te) worden. Tijdige inschakeling van een onderwijsconsulent is van belang om te voorkomen dat deze leerlingen alsnog thuiszitter worden.

Van de thuiszitters is 59% op het VO- of VSO ingeschreven. Bijna 30% van de thuiszitters betreft leerlingen van het PO (inclusief SBAO/SO). Van 11% van de thuiszitters is het schooltype niet bekend.

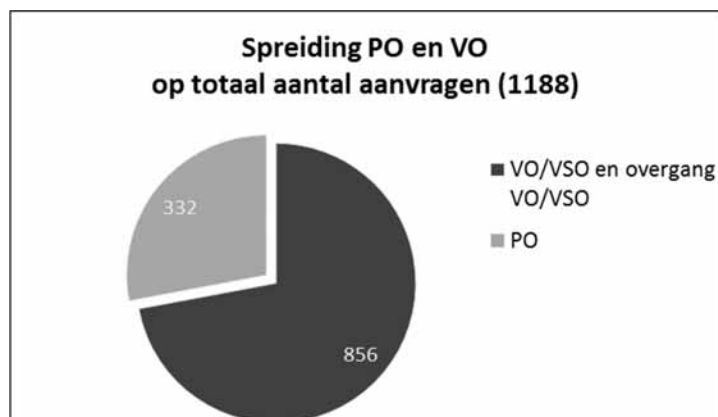
3.5.9 Spreiding (voortgezet) speciaal onderwijs en regulier onderwijs

Voor 460 casussen is als reden voor aanmelding plaatsingsproblematiek opgegeven. De verdeling naar het gewenste type onderwijs is als volgt:

Gewenst soort onderwijs bij plaatsingsproblematiek	Casus	Mini-casus	Totaal dit jaar	% dit jaar	% 10/11	% 09/10	% 08/09	% 07/08
Regulier onderwijs	172	32	204	44%	47%	43%	40%	44%
Speciaal onderwijs	175	5	180	39%	39%	40%	48%	47%
Geen voorkeur of onbekend	69	7	76	17%	14%	17%	12%	9%
Totaal	416	44	460	100%	100%	100%	100%	100%

3.5.10 Spreiding primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO)

72% van alle aanmeldingen uit dit jaar betreffen leerlingen die de overgang naar het VO/VSO maken of al op het VO/VSO zitten:

3.5.11 Spreiding naar cluster en provincie

Cluster / Provincie	Geen / in aanvraag / onbekend	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3	Cluster 4	Totaal
Drenthe	13		1	3	32	49
Flevoland	11		2	6	27	46
Friesland	14		1	6	46	67
Gelderland	40		4	18	117	179
Groningen	11	1		3	24	39
Limburg	12		2	4	16	34
Noord-Brabant	41		8	17	85	151
Noord-Holland	47		8	26	87	168
Overijssel	27		1	10	64	102
Utrecht	21		3	5	52	81
Zeeland	3			1	21	25
Zuid-Holland	85		11	19	129	244
(Buitenland)				1	2	3
Totaal	325	1	41	119	702	1188

Voor 80 van de 325 leerlingen (25%) zonder clusterindicatie is de indicatie in aanvraag.

3.5.12 Spreiding naar stoornis of handicap

De verdeling over de categorieën stoornissen of handicaps van de aangemelde zorgleerlingen liet vorig jaar een verrassend groot aandeel zien voor leerlingen met dyslexie/dyscalculie (21%). Dit jaar is bij slechts 2% van de leerlingen vermeld dat zij kampen met dyslexie of dyscalculie. Een verklaring voor de uitschieter van vorig jaar is er niet.

Het aandeel zorgleerlingen met ASS-gerelateerde problematiek (vorig jaar 20%), ligt dit jaar met 33% weer meer in lijn met de cijfers over de jaren vóór 2010/2011.

Tabel 8 uit bijlage I bevat de gedetailleerde spreiding naar stoornissen en handicaps.

3.5.13 Spreiding naar geslacht

77% van de aangemelde leerlingen zijn jongens. In tabel 7 van bijlage I staat de spreiding naar geslacht en stoornis of handicap van de leerlingen.

4. WERKZAAMHEDEN EN BEVINDINGEN ONDERWIJSCONSULENTEN+

4.1 Inleiding

Uit de casuïstiek van de onderwijsconsulenten blijkt dat individuele problematiek rond zorgleerlingen vaak terug te voeren is op structurele knelpunten in het onderwijs. De afdeling Onderwijsconsulenten+ (lees: onderwijsconsulenten-plus, hierna ook OC+) is opgericht om een bijdrage te leveren aan het oplossen van die structurele knelpunten voor groepen zorgleerlingen.

OC+ initieert, ondersteunt en faciliteert professionals in onderwijs en zorg bij het opzetten van samenwerkingsprojecten. De OC+ is daarbij de onafhankelijke intermediair tussen onderwijsinstellingen onderling, en tussen onderwijs- en zorginstellingen. Een van de uitgangspunten van de OC+-projecten is het verbeteren van de samenwerking tussen deze partijen.

Voor OC+-projecten gelden criteria; zij moeten passende, constructieve, duurzame en overdraagbare oplossingen voor groepen zorgleerlingen opleveren. Om andere regio's en samenwerkingspartners te stimuleren en te helpen om vergelijkbare voorzieningen voor zorgleerlingen op te zetten, worden kennis en ervaringen uitgedragen en gedeeld.

Vooruitlopend op de invoering van Passend onderwijs onderzoekt OC+ hoe zij kan anticiperen op de daarmee samenhangende problematiek.

4.2 Overzicht van alle OC+-(mini)projecten sinds 2005¹³

Bij de afsluiting van dit rapportagejaar zijn er nog 11 lopende projecten:

LOPENDE PROJECTEN
1. Thuiszitters (niet plaatsbare leerlingen) met een clusterindicatie in REC Zuid-Limburg. Gestart in april 2008.
2. Onderwijs binnen zorg in Doetinchem. In 2011 verbreed in de regio naar onderwijs en zorg voor zeer begeleidingsbehoefte kinderen in de Achterhoek. Gestart in juni 2010.
3. Passend onderwijs en onderwijsconsulenten, Deventer. Gestart in januari 2010.
4. Op jouw manier, 24/7 aanbod van onderwijs, zorg en revalidatie in Arnhem. Gestart in december 2010.
5. Ups en Downs, ze horen er allemaal bij. Project voor integratieklas in Rotterdam. Gestart in maart 2011.
6. OMVER, onderwijs met verpleegkundige zorg op scholen voor LG- en LZ-kinderen in Amsterdam. Gestart in maart 2011.
7. Onderwijs/zorgarrangementen voor jonge risicokinderen (4-8 jaar) in Almelo. Gestart in juni 2011.
8. Doorplaatsingsproblematiek in Brabant: 'Behandeling beëindigd, de leerling zit thuis.' Gestart in september 2011.
9. Leerplichtvrijstelling; de rol van de onderwijsconsulent bij ontheffing van de leerplicht in de regio Apeldoorn. Gestart in oktober 2011.
10. Edupres, een educatief project voor thuiszitters (jongeren die door extreme problemen niet terecht kunnen in het regulier of speciaal onderwijs). Gestart in mei 2012.
11. Onderwijs voor jongeren die in OBC Ipse de Bruggen in Zuid-Holland wonen en die uitvallen op school. Een van de doelstellingen is samenwerking met scholen om deze jongeren binnen boord te houden. Gestart in juli 2012.

¹³ Meer informatie over lopende en afgesloten OC+-(mini)projecten staat op www.onderwijsconsulenten.nl, onder publicaties (zie bijvoorbeeld onder jaarrapportages en nieuwsbrieven).

De volgende projecten zijn afgesloten. In enkele gevallen blijft de OC+ op afroep beschikbaar voor advies:

AFGESLOTEN PROJECTEN
1. De Spinaker in Hoorn, diplomagericht onderwijs voor leerlingen met ASS. Afgerond in september 2005.
2. In Da House, onderwijs/zorgarrangementen voor VO-leerlingen met internaliserende problematiek en met een beschikking cluster 4 in Friesland (2004), het latere Educatieproject Burgum, Friesland, voor leerlingen van 12 tot 18 jaar met een cluster 4-indicatie en een complexe (psychiatrische), vaak meervoudige problematiek. Afgesloten in oktober 2005.
3. Diplomagericht onderwijs voor leerlingen met ASS-problematiek in Assen. Afgesloten in 2006.
4. Autisme en schoolangst in Nijmegen. Afgerond in december 2008.
5. Wachtlijsten in het SO voorkomen met regie onderwijshuisvesting in de provincie Utrecht. Afgesloten in 2006.
6. Diplomagericht onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen met ASS in Eindhoven-Zuid. Afgesloten in 2007.
7. Miniproject in Valkenswaard: bevordering van de samenwerking tussen het SO, SBO en het samenwerkingsverband van scholen ten behoeve van de opvang van leerlingen met ASS in het SBO. Afgesloten in 2007.
8. Miniproject diplomagericht onderwijs voor leerlingen met ASS in Eindhoven-Noord. Afgesloten in 2006.
9. Pilotproject/proeftuin CODG in Groningen; een aanbod van lokaal onderwijs en zorg voor kinderen met verstandelijke en/of meervoudige beperkingen. Afgesloten in 2007.
10. Project Leerbaarheid deel 1: onderwijs/zorgarrangementen in Rotterdam voor jeugdigen met zeer ernstige gedragsproblemen. Afgesloten in 2007.
11. Een tweede project voor een tweede CODG. Afgesloten in 2007.
12. Vergeet je anti-bril niet, project bij klas K3A van het Oranje Nassau College te Zoetermeer. Afgesloten in 2008.
13. Preventie van en bemiddeling in conflicten tussen school en ouders/kinderen in de regio Weert. Afgesloten in 2008.
14. Passend onderwijs geïndiceerd: een project van het samenwerkingsverband Helmond. Afgesloten in 2008.
15. De-ondersteuning-op-maat-school, een onderwijs/zorgarrangement in Enschede voor leerlingen met een verstandelijke beperking en ernstige gedragsproblematiek die door hun complexe hulpvraag geen onderwijs dreigen te krijgen (de Meander). Afgesloten in 2008.
16. Vervolgproject Leerbaarheid: Met zorg naar school, uitmondend in een werkwijzer. Afgesloten in 2008.
17. Opvang voor leerlingen met een verstandelijke beperking en ernstige gedragsproblemen (ASS) die door hun complexe hulpvraag tijdelijk niet kunnen participeren in het (speciaal) onderwijs in de omgeving Apeldoorn/Groot Gelre. Afgesloten in 2008/2009.
18. Vier miniprojecten ter verbetering van de opvang van ASS-leerlingen in Kempenland, Den Bosch, Tilburg en Oss. Afgesloten in 2009.
19. HAKlass, project Zernike College, locatie Harm Jan Zondag Junior College te Groningen. Afgerond in 2009.
20. Pilot Maatwerk op HAVO/VWO in Drachten. Afgesloten in mei 2010.
21. Maatwerk voor leerlingen in het Praktijkonderwijs met de diagnose ASS op de Pijler in Den Helder. Afgerond in juni 2010.
22. Onderwijs/zorgarrangementen van het openbaar voortgezet onderwijs in de regio Haarlem op HAVO/VWO-niveau voor REC4 geïndiceerde leerlingen. Afgerond in 2009.
23. Onderwijs binnen zorg, ZOZIJN in Wilp. Afgerond in 2010.
24. Opvang voor leerplichtige, meervoudig gehandicapte kinderen in het Kristal te Apeldoorn, waar onderwijs, zorg en behandeling (revalidatie) op maat geleverd worden. Afgerond in 2010.
25. Aanbod HAVO/VWO-onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen in een cluster 4-school in Flevoland/Dronten door inzet van een extra opleidingsinstelling. Afgesloten in 2010.
26. HAVO/VWO-onderwijs voor leerlingen met ASS in de regio Rotterdam (pASSend diplomaerbaar). Afgesloten in 2011.
27. Opvang en onderwijsaanbod voor langdurig zieke kinderen: een kans, een vraag, een noodzaak en een voorbereiding op Passend onderwijs in Arnhem. Afgerond in november 2011.

28. De rol van SBAO-scholen in de opvang van ASS-leerlingen in Brabant (regio Eindhoven, Helmond en Den Bosch). Afgerond in april 2012.
29. Diplomagericht onderwijs voor leerlingen met ASS-problematiek en verbetering van de opvang van thuiszittende leerlingen met een schoolfobie in Nijmegen, Land van Cuijk. Afgerond in februari 2012.
30. Agnus Dei; onderwijs/zorgschool op particuliere grondslag in Valkenswaard. Afgerond in april 2012.
31. Adviesfunctie bij het opzetten van een structurele onderwijsvoorziening voor auti-leerlingen in Schijndel. Afgerond begin 2012.
32. ZONAR, zorg- en onderwijsarrangementen op maat in Noord-Holland. Afgerond in april 2012.

Nieuwe initiatieven en/of projecten in dit rapportagejaar zijn of worden:

(MOGELIJK) NIEUWE PROJECTEN
1. Onderwijs voor vastgelopen jongeren en voortijdig schoolverlaters met autisme die dagbehandeling of dagbesteding krijgen in de regio Eindhoven.
2. Aftasting van ondersteunings- of adviesmogelijkheden bij het thuiszittersproject in het noorden van het land (uitvallers uit het VO).
3. Miniproject voor het ontwikkelen van protocollen en een route om de terugkeer van het (V)SO naar regulier onderwijs mogelijk te maken.
4. Een miniproject gericht op thuiszitters in het PO in Noord-Brabant.
5. Onderzoek naar mogelijkheden om Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (AMV's) in de leeftijd van 14 tot 17 jaar die in een asielzoekerscentrum verblijven, een vorm van onderwijs te bieden.
6. Onderzoek (aftasting) naar samenwerkingsmogelijkheden tussen MEE en Onderwijsconsulenten in Oost-Nederland.
7. Onderzoek (aftasting) naar samenwerkingsmogelijkheden tussen zorg (Stichting Epilepsie Instellingen Nederland) en onderwijs (de Waterlelie, een cluster 3-school LZK).
8. Opvang voor doof-functionerende SH-MG-kinderen met ernstige psychiatrische problematiek.
9. Friesland als probleemregio; nader onderzoek naar de onderwijsproblematiek en de mogelijke oplossingen.
10. OC+-adviesfunctie voor ouderinitiatief in Utrecht om passend onderwijs te realiseren voor normaal begaafde kinderen met autisme.

Soms komen projecten (nog) niet van de grond of worden ze (tijdelijk) stilgelegd. Dit geldt voor onderstaande projecten:

(NOG) NIET GEREALISEERDE OF (TIJDELIJK) STILGELEGDE PROJECTEN
1. Onderwijs/zorgproject Polanen: onderwijs/zorgarrangementen in de regio Den Haag voor leerlingen met een verstandelijke beperking en ernstige gedragsproblematiek die door hun complexe hulpvraag geen onderwijs (dreigen te) krijgen (werktitel het Oefenhonk). Afgebroken in 2008.
2. Verbetering van de opvang van ASS-leerlingen in Helmond. Afgebroken in 2009.
3. ZMOLK-locatie in Delft. Afgebroken in 2008/2009.
4. Do it UrWay, de ontwikkeling van een online leeromgeving voor jongeren in Rotterdam die niet naar school gaan; medewerking van UrWay en JOS Rotterdam. Afgebroken in 2009.
5. Onderwijs voor slimme ASS-leerlingen met een cluster 4-indicatie in Holland-Rijnland, een schakelvoorziening in Leiden. Afgebroken in 2009.
6. Onderwijs/zorgarrangementen op HAVO/VWO-niveau voor ASS-leerlingen in de regio Amsterdam. Afgebroken in 2009.
7. Onderwijs/zorgarrangementen van het openbaar voortgezet onderwijs in de stad Groningen op HAVO/VWO-niveau voor REC4 geïndiceerde leerlingen. Opgeschort in 2009.
8. Zorgsamen, onderwijs/zorgcombinaties voor zeer moeilijk lerende kinderen en jeugdigen op de Alphons Laudyschool KDC in Amsterdam. Voorlopig opgeschort in 2011.
9. Een initiatief voor opvang van zorgleerlingen op het Willem de Zwijgercollege in Zwolle. Afgebroken in april 2012.

4.3 Bevindingen rond de OC+-projecten

De onderwijsconsulenten+ hebben via de jaarlijkse enquête weer hun mening gegeven over diverse aspecten van hun werk. In dit hoofdstuk zijn zowel de algemene als individuele ervaringen en bevindingen van de onderwijsconsulenten+ verwerkt.¹⁴

Procedures en werkwijze rond de projecten

Alle onderwijsconsulenten+ zijn positief over de werkwijze rond de projecten. De projecten voorzien nog steeds in een grote behoefte van de deelnemende partners, zo wordt gezegd.

De 'werkcriteria projectvoorstellen OC+' zijn goed bruikbaar. Een projectplan waarin doelstelling, werkwijze en criteria beschreven zijn, geeft een duidelijke sturing aan het project. Dat wordt door de samenwerkende partners als prettig ervaren.

Als voordelen van de procedures en werkwijze worden genoemd:

- er is een duidelijke en afgebakende taak als voortrekker/bruggenbouwer;
- de rol van de onderwijsconsulent+ staat niet ter discussie. Hij of zij wordt als onafhankelijke deskundige gezien;
- door die onafhankelijkheid kan een OC+ ook lastige kwesties gemakkelijker bespreekbaar maken;
- het werken met intentieverklaringen en samenwerkingsovereenkomsten zorgt ervoor dat een en ander niet vrijblijvend is. Dat werkt goed; partijen leggen zich immers vast en zullen daardoor niet zo snel terugkrabbelen;
- de inzet van OC+ geeft betrokkenen vertrouwen dat iets doelgericht gebeurt;
- de projecten werken bindend in de regio; mensen weten elkaar te vinden;
- de projectmatige aanpak voorkomt veel individuele interventies;
- de projecten kunnen leiden tot het opheffen van knelpunten in de organisatie van het onderwijs en zicht geven op nieuwe perspectieven;
- de projectaanpak maakt dat de expertise en good practices gedeeld en overgedragen kunnen worden.

Er worden ook enkele nadelen ondervonden:

- verslaglegging is noodzakelijk, ook om overdracht mogelijk te maken, maar kost veel tijd. Dat geldt ook voor het verantwoorden van de bestede uren;
- jammer is dat de OC+ niet meer betrokken wordt bij de feitelijke implementatie. Die behoefte is er wel bij de samenwerkingspartners. Juist dan kunnen zij onafhankelijk advies van een goed ingevoerde deskundige goed gebruiken;
- de OC+ is vaak de regievoerder. Als hij of zij het OC+-deel van het project afgerond heeft en vertrekt, moet er wel iemand zijn die het wil en kan overnemen (zie ook het vorige punt);
- soms kijken partijen vrijblijvend aan tegen de betrokkenheid van de OC+.

¹⁴ De informatie is gebaseerd op een response van ca. 80%.

De rol van de onderwijsconsulent+ en zijn of haar activiteiten

De onafhankelijkheid van een OC+ is een belangrijk element bij het slaan van bruggen. De activiteiten van de onderwijsconsulenten+ richten zich vooral op het initiëren, stimuleren, coördineren, sturen en bewaken van het proces. Andere steekwoorden in dit verband zijn: invoelen, luisteren, aandacht geven, enthousiasmeren, investeren in mensen en netwerken, een schot voor de boeg durven geven, verbindingen leggen.

Onderwijsconsulenten+ geven energie aan de samenwerkingspartners en denken vooral in oplossingen in plaats van problemen. Ook in de overdraagbaarheid van de opgedane kennis en ervaring spelen zij een belangrijke rol.

De activiteiten van een OC+ bestaan onder meer uit het schrijven van projectvoorstellen, het bijeenbrengen van partijen, het beleggen en voorzitten van vergaderingen van de stuurgroep en projectgroep, het werven van werkgroepleden, het geven van adviezen, het benaderen van externe partijen, overleg met de projectleider OC+ en het overdraagbaar maken van projecten door middel van verslagen, blauwdrukken en/of werkwijzers.

Afhankelijk van het project zal een OC+ eerst nagaan wat de bestaande procedures zijn van de betrokken partijen (school, zorginstelling, REC, SWV). Onderzoek en het verzamelen van informatie maakt dus ook deel uit van de werkzaamheden. Een voorbeeld is het nagaan welke belemmerende factoren er (kunnen) zijn om leerlingen vanuit plaatsbesteding onderwijs door te plaatsen naar passend onderwijs.

Factoren die de OC+-werkzaamheden bemoeilijken

De komst van Passend onderwijs lijkt van grote invloed op de OC+-projecten. De bereidheid om gezamenlijk een structureel knelpunt aan te pakken is afgenomen. Men is meer gericht op de positie die de eigen school straks onder Passend onderwijs inneemt binnen het samenwerkingsverband. Dat wordt mede veroorzaakt door de onduidelijkheid over de maatregelen die de overheid in de nabije toekomst neemt. Scholen wachten de politieke besluitvorming af.

Veel blijft afhankelijk van de betrokkenheid, inzet, medewerking en het enthousiasme van personen in de regio. De mate van beschikbaarheid van de betrokkenen (tijdgebrek) kan een vertragende invloed op de projecten hebben. Ook het feit dat de samenstelling van werkgroepen/stuurgroepen gedurende het project nogal eens wisselt, is niet bevorderlijk voor de voortgang. Daarnaast mist een OC+ soms doorzettingsmacht; je kunt geen zaken afdwingen. Verder bestaat het risico dat gemaakte afspraken bij enige tegenslag verwateren; daardoor kan een project in gevaar komen.

Bij OC+-projecten op het snijvlak van onderwijs en zorg is de bekostiging een belemmerende factor. Betrokken partijen zijn terughoudend in het doen van grote investeringen voor deze moeilijke doelgroep leerlingen. Zolang de financiën beschikbaar blijven lopen de projecten goed, maar de opbrengst gaat verloren als er bezuinigingen doorgevoerd worden. Gevreesd wordt dat bijvoorbeeld de wijzigingen in de AWBZ-regelgeving gevolgen zullen hebben voor leerlingen, omdat niet langer het één kind, één plan concept centraal staat. Kinderen worden volgens de onderwijsconsulenten+ te gemakkelijk naar huis gestuurd, terwijl gezocht zou moeten worden naar arrangementen. Betreurd wordt dat de mogelijkheden voor deeltijdonderwijs in combinatie met dagbesteding of zorg beperkt zijn.

Betrokkenheid van de ouders

Veel projecten komen voort uit vragen van ouders die knelpunten in het onderwijs aan hun kind ervaren en daar ook van andere ouders over horen. Een voorbeeld is het project rond leerlingen met ASS in het Land van Cuijk. Dit project is ontstaan op initiatief van ouders en is ook grotendeels door ouders uitgevoerd.

Bij de meeste projecten participeren ouders in de werkgroepen. Zij doen op basis van gelijkwaardigheid mee, bijvoorbeeld bij het ontwikkelen van procedures. Ouders zijn immers de constante factor in de ontwikkeling en scholing van hun kind.

Het is niet altijd mogelijk ouders bij projecten te betrekken, zeggen enkele onderwijsconsulenten+. Vaak moeten de plannen eerst concreter zijn.

Bij vrijwel alle projecten worden ouders regelmatig over de voortgang geïnformeerd via nieuwsbrieven en voorlichtingsbijeenkomsten.

Contacten met en in het veld

Over het algemeen wordt de samenwerking met ketenpartners (VO, (V)SO, REC, CCE, MEE, zorginstellingen, (jeugd)GGZ, Bureau Jeugdzorg, gemeenten, leerplichtambtenaren, onderwijsinspectie) goed tot zeer goed genoemd.

Door de projecten zijn ook in het veld positieve contacten ontstaan of vernieuwd, bijvoorbeeld tussen zorgcoördinatoren en jeugdhulpverleningsinstanties.

4.4 De resultaten van de OC+-projecten

Veel OC+-projecten komen rechtstreeks voort uit de individuele, reguliere casuïstiek van de onderwijsconsulenten, die immers te maken krijgen met de problemen waar zorgleerlingen in het onderwijs tegenaan lopen. De projecten van OC+ zijn dus een uitstekende aanvulling. Dankzij de gecreëerde voorzieningen kunnen individuele leerlingen die bij de onderwijsconsulenten worden aangemeld, sneller en gemakkelijker geplaatst worden.

Sinds de start van OC+ is er al veel bereikt. Zo zijn er op veel plaatsen in het land diplomagerichte onderwijsvoorzieningen voor normaal tot hoogbegaafde leerlingen met ASS tot stand gebracht, is er een betere samenwerking tussen onderwijs en zorg in gang gezet en neemt de handelingsbekwaamheid van docenten in het omgaan met zorgleerlingen toe.

Breed draagvlak voor de OC+-projecten

Scholen, ouders en andere partijen waarderen de OC+-projecten en -activiteiten zeer, zeggen de onderwijsconsulenten+. De samenwerkingspartners voelen zich gesterkt door de onafhankelijkheid, betrokkenheid, energie en aandacht van een OC+. Ook anderen tonen hun interesse, wat zich uit in de belangstelling voor de werkwijzers, blauwdrukken en brochures van OC+, waarin de ervaringen staan die zijn opgedaan bij het opzetten van voorzieningen voor zorgleerlingen.¹⁵

In de individuele casuïstiek verwijzen onderwijsconsulenten vaak naar deze publicaties, die veel tips en adviezen bevatten.

¹⁵ Alle publicaties staan op www.onderwijsconsulenten.nl.

Specifiek in dit rapportagejaar zijn de volgende resultaten bereikt:

- de toezegging van een samenwerkingsverband VO om in het zorgplan passend onderwijs speciale aandacht te besteden aan het onderwijs aan leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum in de regio (Land van Cuijk);
- zorg- en onderwijsopvang van ZML-leerlingen;
- schakelklassen en opvang voor groepen leerlingen die onderwijs én zorg nodig hebben. Lopende onderwijs/zorgprojecten kennen op dit moment wachtlijsten, omdat ze voorzien in een grote behoefte. De schakelklas in Arnhem kende alleen al vorig jaar een instroom van zo'n 60 leerlingen. Deze klas is een groot succes;
- op initiatief van de Stichting Ik Ook en OC+ is commitment verkregen voor de ontwikkeling van integratieklassen in de regio Rotterdam. Betrokken partijen hebben hiertoe een ambitiedocument getekend;
- in gang gezet: adviezen en procedures ter bevordering van de samenwerking tussen scholen die plaatsbekostigd onderwijs aanbieden en het onderwijsveld (vooral scholen van herkomst en samenwerkingsverbanden). Doel is te voorkomen dat leerlingen bij het vervallen van het plaatsbekostigd onderwijs zonder school thuis komen te zitten. Door goede afspraken moeten zij direct de overstap kunnen maken naar voor hen passend onderwijs;
- in gang gezet: een inventarisatie van diplomagericht onderwijs voor leerlingen met ASS in Zuid-Holland;
- er zijn diverse intentieverklaringen en samenwerkingsovereenkomsten getekend of in voorbereiding;
- het recent gestarte kwartaaloverleg over thuiszitters in de regio noord werkt bijzonder goed. De laatste informatie wordt uitgewisseld en de contacten tussen zorg, leerplicht, OC en MEE worden onderhouden, waardoor snel gehandeld kan worden als er thuiszitters zijn.

Publicaties en website-uitbreidingen

In dit rapportagejaar zagen de volgende publicaties het licht:

- Blauwdruk Agnus Dei, particulier instituut voor de opvang van leerlingen met (zeer) complexe problematiek.
- Blauwdruk Inventarisatie SBO-scholen in regio's van Noord-Brabant.
- Blauwdruk ZONAR-project, Noord-Holland.
- OC+ Nieuwsbrief no. 4, november 2011.
- OC+ Nieuwsbrief no. 5, juni 2012.

Evaluatie OC+-projecten

Uit de evaluatie van afgesloten projecten kunnen zinvolle lessen getrokken worden. Inmiddels zijn tien projecten geëvalueerd. Binnenkort volgen er nog enkele, waarna de resultaten samengevat zullen worden. Zo ontstaat een 'toolkit' met ervaringen, succesfactoren, knelpunten en aanbevelingen. Samenwerkingsverbanden, scholen en ouders kunnen in deze toolkit tips en adviezen vinden om zorgleerlingen passend onderwijs te bieden.

Projecten en verbreding samenwerking

Er zijn voor het komende jaar (2012/2013) al enkele nieuwe publicaties voorzien: een nieuwe werkwijzer (nummer 6), een brochure voor samenwerkingsverbanden en enkele blauwdrukken. De bedoeling van deze publicaties is samenwerkingsverbanden te helpen bij het realiseren van passend onderwijs voor alle leerlingen, en ouders te informeren over de diverse mogelijkheden.

4.5 De knelpunten van de OC+-projecten

Bij het realiseren van de OC+-projecten worden de onderwijsconsulenten+ soms met belemmerende factoren geconfronteerd. Een deel daarvan (b)lijkt structureel te zijn; ze worden ieder jaar weer naar voren gebracht:

- **Afwachtende houding scholen in verband met de komst van Passend onderwijs**
Vastgesteld wordt dat teveel ontwikkelingen stagneren doordat Passend onderwijs is uitgesteld. Scholen zijn daardoor nu naar binnen gericht en beschermen hun eigen populatie. Nieuwe projecten die niet vanuit de school gestart worden, houdt men af. Zo kreeg een OC+ een afwijzing voor een HAVO+-klas met als argument dat men op de komst van Passend onderwijs wacht en dat men zichzelf 'eerst moet positioneren van de directie'. De zorgverleners van de scholen willen vaak wel, maar de directies werken niet altijd mee.
- **Bezuinigingen vormen een bedreiging voor onderwijs/zorgprojecten**
Bezuinigingen (AWBZ, PGB) maken het steeds moeilijker om oplossingen te creëren voor groepen zorgleerlingen die intensieve begeleiding nodig hebben, bijvoorbeeld ernstig meervoudig beperkte kinderen. Afstemming tussen de ministeries van OCW en VWS is nodig om de bekostiging van onderwijs/zorgarrangementen zeker te stellen.
- **Regelgeving en financiering**
Indicatiestellers AWBZ/BJZ hebben soms een kokervisie: zij kijken slechts naar een deel van de vraag of behoefte van het kind, namelijk de zorgvraag en niet de onderwijsvraag. Door de afwachtende houding van samenwerkingsverbanden en door de bezuinigingen (zie ook hierboven) loopt de voortgang van al gerealiseerde projecten ook gevaar. Een voorbeeld is het 'huiskamerproject'. Het project is afgerond en leerlingen met schoolangst worden nu op gepaste wijze begeleid, maar het is de vraag of het samenwerkingsverband de financiering hiervan in de komende tijd kan volhouden.

4.6 Aanbevelingen en aandachtspunten

- **Ontschotting kan bijdragen aan het (blijven) realiseren van onderwijs/zorgcombinaties**

Er is grote zorg over extra kwetsbare zorgleerlingen. De onderwijsconsulenten+ vragen zich af of er onder Passend onderwijs wel plaats is voor leerlingen waar (nu) cluster 4-scholen zelfs hun handen van terugtrekken. Wat gaat het betekenen voor leerlingen met psychiatrische en gedragsproblematiek?

Voor leerlingen die bij hun beperking ook nog eens forse gedragsproblematiek hebben, moeten oplossingen op maat kunnen worden gecreëerd. Dat vraagt om stroomlijning van regelgeving en financiering.

- **Uitbreiding OC+-projecten, mede in het kader van Passend onderwijs**

Zowel vanuit de onderwijsconsulenten die individuele casuïstiek behandelen, als vanuit de onderwijsconsulenten+ wordt uitbreiding van OC+-projecten bepleit. De verwachting van beleidsmakers dat het onder Passend onderwijs allemaal beter zal gaan voor zorgleerlingen, wordt niet realistisch geacht. Er zullen altijd leerlingen zijn voor wie een goede schoolplaats moeilijk te vinden is. De OC+-ervaringen uit het verleden kunnen in de toekomst bijdragen aan het succes van Passend onderwijs, is de mening van de onderwijsconsulenten+.

- **Er is behoefte aan een OC+-adviesfunctie**

Het wordt door enkele onderwijsconsulenten+ als een gemis ervaren dat een OC+-adviseurschap (nog) niet mogelijk is. Een beperkte inzet om verbindingen te leggen en initiatieven van de grond te trekken kan er zeker toe bijdragen dat er ook voor moeilijke groepen zorgleerlingen straks echt passend onderwijs is. Dankzij de enorme ervaring die de onderwijsconsulenten+ hebben opgedaan met uiteenlopende OC+-projecten, kunnen zij samenwerkingsverbanden en andere organisaties over de verschillende aspecten van passend onderwijs voor zorgleerlingen adviseren. Zo zou OC+ een rol kunnen spelen bij de ontwikkeling van procedures en criteria voor toewijzing van extra ondersteuning, zegt een van de onderwijsconsulenten+.

Onderzocht wordt hoe een adviesrol vorm kan krijgen, onder het motto: 'Snel - kort - krachtig'.

- **Overdraagbaarheid van OC+-projecten vergroten**

De grote expertise en ervaring die in de afgelopen jaren zijn opgebouwd, kunnen ouders, scholen en samenwerkingsverbanden helpen om knelpunten op te lossen rond passend onderwijs aan zorgleerlingen. OC+ kan adviseren en begeleiden bij vraagstukken over de tussenvoorzieningen, de invloed van de bekostiging en de terugplaatsing van uitbehandelde kinderen, maar ook over het 'inrichten' van klassen voor zorgleerlingen. Veel tips en adviezen zijn vastgelegd in publicaties, maar verdere overdraagbaarheid lijkt nuttig.

Een van de voorstellen is alle projecten op thema te bundelen met een concrete omschrijving van: probleemstelling - oplossing - inhoudelijke informatie.

5. SAMENWERKING MET DE COMMISSIE GELIJKE BEHANDELING

De Commissie Gelijke Behandeling (CGB) is sinds augustus 2009 de instantie waar ouders met vraagstukken over ongelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte in het regulier basis- en voortgezet onderwijs terecht kunnen.

Inmiddels is een succesvolle samenwerking tussen de CGB en de Onderwijsconsulenten(+) tot stand gekomen.

Bij problemen rond plaatsing en toelating van LGF-leerlingen of bij onenigheid over het handelingsplan verwijst de CGB ouders vaak eerst door naar bureau Onderwijsconsulenten(+). In de meeste gevallen kunnen de onderwijsconsulenten een snelle en voor alle partijen bevredigende oplossing tot stand brengen. Op die manier wordt een procedure bij de CGB voorkomen.

Als er wel een procedure gestart wordt bij de CGB, schakelt de CGB vaak alsnog een onderwijsconsulent in, bijvoorbeeld als getuige, deskundige of getuige-deskundige. De CGB kan ook aan de onderwijsconsulenten vragen om een rondetafelgesprek te organiseren en te leiden tussen belanghebbenden, om zo te proberen alsnog tot een oplossing te komen.

Specifieke informatie-uitwisseling bestond in het afgelopen jaar uit:

- bezoek van CGB-mensen aan de scholingsbijeenkomsten van Onderwijsconsulenten;
- het uitdelen van elkaars voorlichtingsmateriaal op diverse beurzen;
- informatie over relevante uitspraken en adviezen van de CGB; deze informatie wordt verder geleid naar de onderwijsconsulenten, die daaruit gezichtspunten kunnen halen die in de individuele casuïstiek kunnen bijdragen aan het vinden van een oplossing.

Bijlage I Statistieken werkzaamheden onderwijsconsulenten 2011/2012¹⁶

De tabellen bevatten de gegevens van zowel de reguliere als de minicasussen, tenzij anders vermeld.¹⁷

Tabel 1: Voorkeur van ouders voor type onderwijs

Voorkeur ouders	Casus	Mini-casus	Totaal dit jaar	% dit jaar	% 10/11	% 09/10	% 08/09	% 07/08
Regulier onderwijs	458	66	524	44%	46%	45%	43%	48%
Speciaal onderwijs	377	14	391	33%	34%	37%	45%	44%
Geen voorkeur / onbekend	252	21	273	23%	20%	18%	11%	8%
Totaal	1087	101	1188	100%	100%	100%	100%	100%

Het regulier onderwijs geniet nog steeds de voorkeur van ouders. In de categorie Geen voorkeur is bij ruim 56% 'onbekend' aangegeven.

Tabel 2: Oplossing conform wens van de ouders

686 van de 1188 aangemelde casussen konden dit jaar met een advies worden afgesloten. De oplossingen sluiten grotendeels aan bij de wens van de ouders voor het type onderwijs, zoals onderstaande tabel toont.

Voor 69% van de 686 leerlingen werd een oplossing in het onderwijs gevonden (regulier of speciaal) (vorig jaar 65%). Voor 31% van de leerlingen werden andere oplossingen geadviseerd, zoals: behandeling, veelal in combinatie met onderwijs; inschakeling van hulpverlening; aanpassing van het handelingsplan; leerplichtontheffing; VAVO; MBO; PRO; Rebound; ROC; Herstart, Op de Rails; particulier onderwijs; thuisonderwijs.

Advies conform voorkeur ouders	Oplossing RO	Oplossing SO	Oplossing anders	Totaal
Voorkeur ouders RO	131	75	79	285
	46%	26%	28%	100%
Voorkeur ouders SO	20	145	61	226
	9%	64%	27%	100%
Geen voorkeur/onbekend	28	73	74	175
	16%	42%	42%	100%

Van de aanmeldingen uit dit rapportagejaar staan nog 413 casussen open; 89 casussen zijn afgebroken.

¹⁶ In verband met afrondingsverschillen zijn in de tabellen en gegevens afwijkingen mogelijk in aantallen en/of percentages.

Vanaf de rapportage 2011/2012 worden steeds de laatste vijf jaren met elkaar vergeleken; cijfers over eerdere jaren staan in de rapportages tot en met 2010/2011 (zie www.onderwijsconsulenten.nl onder publicaties/rapportages).

¹⁷ Een aanmelding wordt als minicasus behandeld als verwacht wordt dat de problematiek in korte tijd (ca. een derde van het voor een reguliere casus benodigde aantal uren) opgelost kan worden; de werkzaamheden worden zoveel mogelijk per telefoon en/of e-mail verricht.

Tabel 3: Adviesverzoeken naar reden

Hoewel het percentage is gezakt, is plaatsingsproblematiek nog steeds de belangrijkste reden om een onderwijsconsulent in te schakelen. Het aantal ouders dat advies vraagt over passend onderwijs voor hun kind is sterk gestegen, van 10% naar 30%. Overigens lijkt aan een deel van de verzoeken om advies over passend onderwijs ook een vorm van plaatsingsproblematiek ten grondslag te liggen. 13% van de adviesaanvragen betreft (dreigende) verwijdering of schorsing.

Reden aanvraag	Casus	Mini-casus	Totaal dit jaar	% dit jaar	% 10/11	% 09/10	% 08/09	% 07/08
Plaatsingsprobleem	416	44	460	39%	51%	52%	50%	44%
Advies passend onderwijs	327	35	362	30%	10%	4%	2%	2%
(Dreigende) verwijdering/schorsing	144	9	153	13%	13%	16%	17%	17%
Handelingsplan/bestedingsprobleem	72	1	73	6%	8%	10%	12%	11%
Meningsverschil/communicatieprobl.	65	3	68	6%	6%	4%	4%	4%
REC/Cvi/indicatieprobleem	4	4	8	1%	2%	2%	3%	1%
Anders of onbekend	59	5	64	5%	11%	12%	12%	20%
Totaal	1087	101	1188	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 4: Schoolsituatie

Schoolsituatie	Casus	Mini-casus	Totaal dit jaar	% dit jaar	% 10/11	% 09/10	% 08/09	% 07/08
Schoolgaand	638	45	683	57%	60%	61%	60%	59%
Thuiszitters/onbekend/anders	449	56	505	43%	40%	39%	40%	41%
Totaal	1087	101	1188	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 5: Plaatsingsproblemen: regulier/speciaal onderwijs

Bij 460 casussen is plaatsingsproblematiek de reden om een onderwijsconsulent in te schakelen (zie tabel 3). Daarbij hebben de ouders de volgende voorkeur uitgesproken voor het type onderwijs:

Plaatsingsproblematiek	Casus	Mini-casus	Totaal dit jaar	% dit jaar	% 10/11	% 09/10	% 08/09	% 07/08
Regulier onderwijs	172	32	204	44%	47%	43%	40%	44%
Speciaal onderwijs	175	5	180	39%	39%	40%	48%	47%
Geen voorkeur of onbekend	69	7	76	17%	14%	17%	12%	9%
Totaal	416	44	460	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 6: Spreiding naar geslacht, leeftijd, VO/VSO en PO

72% van de aanvragen betreft leerlingen in (de overgang naar) het VO/VSO:

Schooltype	Geboortejaar	Geslacht				Totaal	
		M	%	V	%		%
VO/VSO	1991	1	100%			1	
	1992	1	50%	1	50%	2	
	1993	4	67%	2	33%	6	
	1994	27	54%	23	46%	50	
	1995	77	66%	39	34%	116	
	1996	111	79%	29	21%	140	
	1997	118	69%	54	31%	172	
	1998	114	79%	31	21%	145	
Subtotaal		453	72%	179	28%	632	53%
Overgang VO/VSO	1999	109	83%	23	17%	132	
	2000	81	88%	11	12%	92	
Subtotaal		190	85%	34	15%	224	19%
PO	2001	79	88%	11	12%	90	
	2002	66	89%	8	11%	74	
	2003	45	83%	9	17%	54	
	2004	39	78%	11	22%	50	
	2005	25	71%	10	29%	35	
	2006	17	81%	4	19%	21	
	2007	6	29%	2	10%	8	
Subtotaal		277	83%	55	17%	332	28%
Totaal		920	77%	268	23%	1188	100%

Tabel 7: Spreiding clusters naar regio

Regio	Clusterindicatie										
	Geen / in aanvraag	%	cluster 1	%	cluster 2	%	cluster 3	%	cluster 4	%	Totaal
Noord (Groningen, Friesland, Drenthe)	38	25%	1	%	2	1%	12	8%	102	66%	155
Oost (Overijssel, Gelderland, D)	67	24%			5	2%	29	10%	183	64%	284
West (Noord-Holland, Zuid-Holland)	132	32%			19	5%	45	11%	216	52%	412
Midden (Utrecht, Flevoland)	32	25%			5	4%	11	9%	79	62%	127
Zuid (Zeeland, Noord- Brabant, Limburg)	56	27%			10	5%	22	10%	122	58%	210
Totaal	325	27%	1	0%	41	3%	119	10%	702	59%	1188

Tabel 8: Spreiding stoornis/handicap naar geslacht

Stoornis	Jongen	%	Meisje	%	Totaal
ADD	18	69%	8	31%	26
ADHD	119	82%	26	18%	145
Angststoornis	10	45%	12	55%	22
Asperger	68	84%	13	16%	81
ASS	116	83%	23	17%	139
Blind/slechtziend	4	80%	1	20%	5
Concentratieproblemen	7	100%			7
Depressief / suïcideproblematiek	3	60%	2	40%	5
Doof/slechthorend	13	76%	4	24%	17
Down Syndroom	7	58%	5	42%	12
Dyscalculie/dyslexie	18	95%	1	5%	19
Epilepsie	3	75%	1	25%	4
(Ernstige) spraak-taalproblemen	14	78%	4	22%	18
Gedragsproblemen	107	79%	28	21%	135
Geen stoornis	20	59%	14	41%	34
Hechtingsstoornis	19	70%	8	30%	27
Hoog IQ/hoog begaafd	5	83%	1	17%	6
In onderzoek	7	100%			7
Laag IQ	15	63%	9	38%	24
Langdurig (somatisch) ziek	14	48%	15	52%	29
Leerachterstand / -problemen	18	95%	1	5%	19
Lichamelijke handicap	8	44%	10	56%	18
(Lichte) verstandelijke beperking	21	88%	3	13%	24
MCDD	16	73%	6	27%	22
NLD	7	70%	3	30%	10
ODD	24	86%	4	14%	28
Ontwikkelingsstoornis/-achterstand	4	67%	2	33%	6
Overig of (nog) onbekend	70	70%	30	30%	100
PDD-NOS	153	87%	22	13%	175
Psychiatrische problematiek	9	47%	10	53%	19
Sociaal-emotionele problemen/achterstand	3	60%	2	40%	5
Totaal	920	77%	268	23%	1188

Vorig jaar waren er opvallend veel kinderen met dyslexie/dyscalculie: 21%. Nu is dat 2%, en daarmee toont dit jaar weer het gebruikelijke beeld: 33% betreft leerlingen met ASS-gerelateerde problematiek, en bij 11 % spelen gedragsproblemen.

Tabel 9: Spreiding stoornis/handicap naar cluster

Stoornis	Cluster	(Nog) geen / onbekend	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3	Cluster 4	Totaal
ADD		4				22	26
ADHD		26	1	2	1	115	145
Angststoornis		13		1		8	22
Asperger		13		1		67	81
ASS		18		7	12	102	139
Blind/slechtziend		2			1	2	5
Concentratieproblemen		4				3	7
Depressief / suïcideproblematiek		1				4	5
Doof/slechthorend				10	2	5	17
Down Syndroom				1	11		12
Dyscalculie/dyslexie		5			1	13	19
Epilepsie					4		4
(Ernstige) spraak-taalproblemen		1		14	1	2	18
Gedragsproblemen		59			1	75	135
Geen stoornis		32				2	34
Hechtingsstoornis		5			1	21	27
Hoog IQ/hoog begaafd		5				1	6
In onderzoek		4				3	7
Laag IQ		5			9	10	24
Langdurig (somatisch) ziek		6			20	3	29
Leerachterstand / -problemen		6			7	6	19
Lichamelijke handicap					16	2	18
(Lichte) verstandelijke beperking		6			8	10	24
MCDD		3				19	22
NLD		3			1	6	10
ODD		5				23	28
Ontwikkelingsstoornis/-achterstand		3			1	2	6
Overig of (nog) onbekend		56		3	17	24	100
PDD-NOS		22		2	4	147	175
Psychiatrische problematiek		15				4	19
Sociaal-emotionele probl./achterstand		3			1	1	5
Totaal		325	1	41	119	702	1188

Bijlage II In 2011/2012 afgeronde adviezen uit eerdere aanmeldingen¹⁸

Van de 1188 casussen die het bureau Onderwijsconsulenten tussen 1 augustus 2011 en 31 juli 2012 ontving, zijn er 686 met een advies afgesloten. De onderwijsconsulenten hebben in dit rapportagejaar echter ook nog 362 oudere casussen kunnen afronden. Het betrof 341 reguliere en 21 minicasussen. In deze bijlage staan de gegevens van deze 362 casussen.

Tabel 1: Voorkeur van ouders voor type onderwijs

Voorkeur ouders	Casus	Minicasus	Totaal	%
Regulier onderwijs	150	16	166	46%
Speciaal onderwijs	116	4	120	33%
Geen voorkeur of onbekend	75	1	76	21%
Totaal	341	21	362	100%

Tabel 2: Oplossing conform wens van de ouders

Voor 71% van de leerlingen kon een oplossing in het regulier of speciaal onderwijs gevonden worden. De overige leerlingen kregen een andersoortig advies, bijvoorbeeld werk-leertrajecten, VAVO, ROC, PRO, particulier onderwijs, thuisonderwijs, Op de Rails, Herstart, dagbesteding, opname, behandeling, vrijstelling leerplicht, een OCW onderwijscontract, een onderwijs/zorgcombinatie of plaatsing op een zorgboerderij.

In de tabel hieronder staat vermeld in hoeverre de oplossing aansluit bij de wens van de ouders.

Advies conform voorkeur ouders	Oplossing RO	Oplossing SO	Oplossing anders	Totaal
Voorkeur ouders RO	64	58	44	166
	39%	35%	27%	100%
Voorkeur ouders SO	16	66	38	120
	13%	55%	32%	100%
Geen voorkeur of onbekend	14	39	23	76
	18%	51%	30%	100%

Tabel 3: Adviesverzoeken naar reden

Reden	Casus	Minicasus	Totaal	%
Handelingsplan/bestedingsprobleem	18		18	5%
Plaatsingsprobleem	155	16	171	47%
REC/Cvl/indicatieprobleem	8	1	9	2%
Advies passend onderwijs	49	2	51	14%
(Dreigende) verwijdering/schorsing	35	1	36	10%
Meningsverschil/conflict/comm.probl.	24		24	7%
Anders of onbekend	52	1	53	15%
Totaal	341	21	362	100%

¹⁸ In verband met afrondingsverschillen zijn in de tabellen en gegevens afwijkingen mogelijk in aantallen en/of percentages.

Tabel 4: Schoolsituatie

Op het moment van aanmelding voor advies en begeleiding was de verdeling naar schoolgaande leerlingen en thuiszitters:

Schoolsituatie	Casus	Minicasus	Totaal	%
Schoolgaand	241	13	254	70%
Thuiszitters (onder wie 6 ged. thuiszitter)	100	8	108	30%
Totaal	341	21	362	100%

Tabel 5: Plaatsingsproblemen: regulier/speciaal onderwijs

Bij 171 casussen is expliciet aangegeven dat het om een plaatsingsprobleem gaat (zie tabel 3); de verdeling naar voorkeur van het type onderwijs is:

Plaatsingsproblematiek	Casus	Minicasus	Totaal	%
Regulier onderwijs	72	12	84	49%
Speciaal onderwijs	57	3	60	35%
Geen voorkeur of onbekend	26	1	27	16%
Totaal	155	16	171	100%

Tabel 6: Spreiding naar geslacht, leeftijd, VO/VSO en PO

Schooltype	Geboortejaar	Geslacht				Totaal	
		M	%	V	%		%
VO/VSO	1991	2	100%			2	
	1992	2	100%			2	
	1993	9	90%	1	10%	10	
	1994	25	71%	10	29%	35	
	1995	35	73%	13	27%	48	
	1996	34	69%	15	31%	49	
Subtotaal		107	73%	39	27%	146	40%
Overgang VO/VSO	1997	21	68%	10	32%	31	
	1998	34	89%	4	11%	38	
Subtotaal		55	80%	14	20%	69	19%
PO	1999	29	74%	10	26%	39	
	2000	25	93%	2	7%	27	
	2001	22	92%	2	8%	24	
	2002	18	82%	4	18%	22	
	2003	10	77%	3	23%	13	
	2004	9	69%	4	31%	13	
	2005	5	83%	1	17%	6	
	2006			1	100%	1	
	2007			2	100%	2	
Subtotaal		118	80%	29	20%	147	41%
Totaal		280	77%	82	23%	362	100%

Tabel 7: Spreiding clusters naar regio

Regio	Clusterindicatie										
	(Nog) geen / onbekend	%	cluster 1	%	cluster 2	%	cluster 3	%	cluster 4	%	Totaal
Noord (Groningen, Friesland, Drenthe)	11	23%			3	6%	7	15%	26	55%	47
Oost (Overijssel, Gelderland)	37	31%			6	5%	9	8%	66	56%	118
West (Noord-Holland, Zuid-Holland)	31	31%	3	3%	4	4%	16	16%	47	47%	101
Midden (Utrecht, Flevoland)	10	29%					3	9%	22	63%	35
Zuid (Zeeland, Noord-Brabant, Limburg)	16	27%			1	2%	3	5%	40	67%	60
(Buitenland)	1	100%									1
Totaal	106	29%	3	1%	14	4%	38	10%	201	56%	362

Tabel 8: Spreiding stoornis/handicap naar geslacht

Stoornis	Jongen	%	Meisje	%	Totaal
ADD	5	83%	1	17%	6
ADHD	16	84%	3	16%	19
Angststoornis	5	71%	2	29%	7
Asperger	15	79%	4	21%	19
ASS	18	82%	4	18%	22
Blind/slechtziend	6	75%	2	25%	8
Concentratieproblemen	7	78%	2	22%	9
DCD	4	67%	2	33%	6
Depressief / suïcideproblematiek	1	33%	2	67%	3
Doof/slechthorend	27	87%	4	13%	31
Downsyndroom	5	71%	2	29%	7
Dyscalculie/dyslexie	42	86%	7	14%	49
Epilepsie	2	67%	1	33%	3
(Ernstige) spraak-taalproblemen	4	80%	1	20%	5
Gedragsproblemen	44	77%	13	23%	57
Langdurig (somatisch) ziek	9	75%	3	25%	12
Leerachterstand / -problemen	5	71%	2	29%	7
Lichamelijke handicap	1	100%			1
(Lichte) verstandelijke handicap	3	75%	1		4
MCDD	3	75%	1	25%	4
NLD	2	100%			2
ODD	4	100%			4
Ontwikkelingsstoornis/-achterstand	3	60%	2		5
Overig, onbekend of in onderzoek	22	58%	16	42%	38
PDD-NOS	26	81%	6	19%	32
Sociaal-emotionele problemen/achterstand	1	50%	1	50%	2
Totaal	280	77%	82	23%	362

Tabel 9: Spreiding stoornis/handicap naar cluster

Stoornis	Cluster	(Nog) geen / onbekend	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3	Cluster 4	Totaal
ADD		2				4	6
ADHD		4			1	14	19
Angststoornis		2		3	1	1	7
Asperger		5				14	19
ASS		6		2	1	13	22
Blind/slechtziend		2	1		4	1	8
Concentratieproblemen		6			1	2	9
DCD		2				4	6
Depressief / suïcideproblematiek		3					3
Doof/slechthorend		6			6	19	31
Downsyndroom		3	2		2		7
Dyscalculie/dyslexie		10		1	5	33	49
Epilepsie					3		3
(Ernstige) spraak-taalproblemen		1		3		1	5
Gedragsproblemen		21		1	1	34	57
Langdurig (somatisch) ziek		3			2	7	12
Leerachterstand / -problemen		3			2	2	7
Lichamelijke handicap					1		1
(Lichte) verstandelijke handicap					1	3	4
MCDD		2				2	4
NLD						2	2
ODD		1			1	2	4
Ontwikkelingsstoornis/-achterstand		4				1	5
Overig, onbekend of in onderzoek		14		2	4	18	38
PDD-NOS		4		2	2	24	32
Sociaal-emotionele problemen/achterstand		2					2
Totaal		106	3	14	38	201	362

Bijlage III Overzicht van gebruikte afkortingen

AB	Ambulante begeleiding	MKD	Medisch kinderdagverblijf
ADD	Attention-Deficit Disorder	NLD	Nonverbal learning disorder
ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder	OC(+)	Onderwijsconsulent(en)(+)
ASS	Autismespectrumstoornis; een aan autisme verwante stoornis	OCW	(Minister(ie) van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
AWBZ	Algemene wet bijzondere ziektekosten	ODD	Oppositional Defiant Disorder
BJZ	Bureau Jeugdzorg	OPDC	Orthopedagogisch en Didactisch Centrum
CCE	Centrum voor Consultatie en Expertise	PCL	Permanente Commissie Leerlingenzorg
CCL	Centrum voor creatief leren	PDD-NOS	Pervasive Development Disorder - Not Otherwise Specified
CGB	Commissie Gelijke Behandeling	PGB	Persoonsgebonden budget
CG-Raad	Chronisch zieken en Gehandicapten Raad Nederland	PO	Primair onderwijs
CIZ	Centrum Indicatiestelling Zorg	PRO	Praktijkonderwijs
CODG	Centrum voor Onderwijs Dagbegeleiding en Gezinsondersteuning	REC	Regionaal expertisecentrum
CVB	Commissie van begeleiding	ROC	Regionaal opleidingscentrum
CvI	Commissie voor de Indicatiestelling	RVC	Regionale verwijzingscommissie
DCD	Developmental Coordination Disorders	SB(A)O	Speciaal basisonderwijs
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg	SH	Slechthorend
KDC	Kinderdagcentrum	SO	Speciaal onderwijs
LG	Lichamelijk gehandicapt	SOSO	Stichting Ondersteuning Scholen en Ouders
LGF	Regeling Leerlinggebonden financiering	SWV	Samenwerkingsverband
LPA	Leerplichtambtenaar	VAVO	Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
LWOO	Leerwegondersteunend onderwijs	VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
LZ(K)	Langdurig ziek(e) (kinderen)	VO	Voortgezet onderwijs
MCDD	Meervoudig complexe ontwikkelingsstoornis	VSO	Voortgezet speciaal onderwijs
MEE	Voormalige SPD (Sociaal-Pedagogische Dienst)	VWS	(Minister(ie) van) Volksgezondheid, Welzijn en Sport
MG	Meervoudig gehandicapt(en)	ZAT	Zorgadviesteam

Publicatie | SOSO/Onderwijsconsulenten

Vormgeving | Ontwerpwerk, Den Haag

Uitgave | november 2012

Exemplaren van deze publicatie kunnen uitsluitend schriftelijk
(per e-mail) besteld worden bij Onderwijsconsulenten.

Zie voor meer informatie: www.onderwijsconsulenten.nl